

Sikertelen támadás a dohányzók ellen ^[1]

Az Országos Füstmentes Egyesület a rendszerváltás előtt

„A dohányzók közvetve vagy közvetlenül nagyon sok ártalmat okoznak a társadalomnak. Szennyezik a levegőt, rossz példát mutatnak a felnövekvő generációnak. Gyenge akaratú emberek, a szenvedély rabjai. Az ilyen emberek más területen is lazább erkölcsi felfogást engednek maguknak. Villamos és autóbussz megállóiban valóságos szemétdombot alakítanak ki az eldobott cigaret-tavégekkel, végül és elsősorban saját egészségüket is károsítják, nem szólva terhes anyák felelőtlenségéről, akik veszélyeztetik ártatlan magzataikat a nikotin méréggel.”

Bevezetés

A dohányzás egészségre káros volta már európai megjelenésétől fogva vitákat váltott ki, s terjedését jó néhányszor tiltó rendeletekkel igyekeztek megakadályozni. Forrásközlésünk a dohányzás elleni küzdelem egy olyan pontját kívánja megragadni, amikor a „füstölés” egészségre káros hatásával már a dohányosok is tisztában voltak, de a mai helyzetben elfogadott adminisztratív, tiltó lépések meghozatala ekkor még lehetetlennek látszott. Ráadásul a '80-as évek második felének átalakuló magyar társadalmában nem ez a kérdés állt a középpontban, ilyen értelemben cikkünk témája túlmutat a rendszerváltáson, hiszen a dohányzók nagy aránya egészségügyi vonatkozásai (orvosi kezelések, korai nyugdíjak stb.) mellett a gazdaság általános teljesítményére is negatív értelemben hatott.

A dohányzás ugrásszerű elterjedését a cigaretta megjelenése hozta magával az 1900-as évek elejétől. A két világháború között a cigaretta diadalútja már megállíthatatlan. Az, hogy ártana, ekkor még nem volt általánosan elfogadott. Az 1950-es évekre egyértelművé vált a tüdőrák és a dohányzás közötti kapcsolat, azonban érdemi, egészségvédő intézkedésekre nem került sor. Angol szerzők rámutattak arra, hogy a felnőtt korban kialakuló idült hörghurut súlyos egészségromláshoz és munkaképtelenséghez vezethet. Kezdetben feltételezték, hogy a kedvezőtlen angol klimatikus viszonyok miatt ez helyi specialitás, később azonban kiderült, hogy minden európai ország beszámolhat hasonló megfigyelésekről.

[Képgaléria megtekintése](#) ^[2]

Az 1960-as évekre nyilvánvalóvá vált a dohányzás súlyos egészségkárosító hatása, és a kutatási eredmények arra sarkallták a laboratóriumokat és az egészségügyi szerveket, hogy megkezdjék a dohányzás és a dohányzók lélektanának feltárását, és hatékony leszoktató-programok kidolgozását. Az egész világon, így Magyarországon is a dohányzásellenes mozgalmak legerősebb támogatói kezdetben azok az orvosok voltak, akiket idegesített, és nyugtalanított a dohányosok füstjének a belélegzése, különösen az egészségügyi intézményekben, s a betegeket gyógyítva szembesültek a dohányzás egészségre gyakorolt káros hatásaival. Elsőként ők emelték fel szavukat a dohányzás ellen a füstmentes környezet biztosításáért, a dohányzás visszaszorításáért. Az orvosok többségének szakmai hozzáállása azonban csak akkor változott meg igazán, amikor napvilágot láttak azok a tudományos bizonyítékok, melyek igazolták, hogy a környezeti dohányfüst több mint pusztán „kellemetlenség”.

Magyarországon már a hatvanas évek legelején voltak a dohányzás visszaszorítását célzó megmozdulások, ezek az akciók azonban elszigetelt jelenségek maradtak. Az első ilyen próbálkozásnak a *Kékestetői Állami Gyógyintézet* orvosainak dohányzás elleni kezdeményezéseit tekinthetjük a hatvanas évek első felében. A gyógyintézet az egészségügyi tárca illetékességi körébe tartozott, és az idült tüdő-, ill. légúti betegségek ellátására szakosodott. Az orvoscsoport sikerét jelzi, hogy az egészségügyi tárca rendeletet hozott (1960/21.), amelyben szabályozta a betegek beutalási rendjét Kékestetőre. A rendelet értelmében az intézmény nem fogadhatott dohányos betegeket. A kórházban a dolgozók számára is dohányzási tilalmat vezettek be - mindez a mai „dohányfüst-mentes kórház” koncepció korai megnyilvánulása volt Magyarországon. A kezdeményezés nem járt átütő sikerrel, sőt a későbbi beutalási gyakorlat ezt az előírást már nem vette figyelembe.

1970-ben a felügyelő miniszterelnök-helyettes rendeletet adott ki a közterületi dohányzás szabályozásáról, és körlevélben fordult a kórházigazgatókhoz, amelyben felhívta figyelmüket arra, hogy a vezetésük alatt álló egészségügyi intézményekben dohányzási tilalmat vezessenek be. Röviddel ezt követően (1971) az egészségügyi tárca kiadta az első dohányzásról szóló tájékoztató kiadványt, amely a dohányosokat szólította meg.

Az 1970-es körlevél után követések kiderült, hogy nagyon kevés kórház válaszolt pozitívan a felhívásra. Figyelembe véve, hogy orvosok és más egészségügyi dolgozók jelentős százaléka dohányzott, nem meglepő, hogy a kezdeményezés válasz nélkül maradt. Néhány elkötelezett orvos munkájától eltekintve, az orvostársadalmat szervezetszerűen a mai napig nem vonták be a dohányzás elleni küzdelembe.

Igy az a néhány orvos, aki hajlandó volt a dohányzásellenes politika előmozdításában aktívan részt venni, az egyre inkább kibontakozó civil társadalom felé fordult. *Dr. Pákozdi Lajos*, a Kékestetői Állami Gyógyintézet vezető főorvosa alapította meg az első hazai dohányzásellenes civil szervezetet 1975-ben, aki a kékestetői orvosi gárda tagja volt a hatvanas évek említett eseményei idején. Az 1987-ig működő *[popup title="Dohányzást Ellenzők Társasága" format="Default click" activate="click" close text="Illyésné Gyenizse Erzsébet, az Országos Füstmentes Egyesület titkára egy rádióinterjúban (lásd első forrásunkat!) erre a Társaságra utal, mint [az] idők során nem váltotta be a hozzá fűzött reményeimet, mert nem törekedett a tömegbázis létrehozására." E kijelentés ellenére az Országos Füstmentes Egyesület a Pákozdi Lajos alapította társaságot tekintette elődjének.]* részt vett az egészségügyi dolgozók és a dohányzásellenes küzdelem egyéb szereplői (helyi önkormányzatok, parlamenti képviselők, médiumok) felvilágosításában annak érdekében, hogy azok aktívan lépjenek fel a dohányzás ellen. A Társaság tudományos rendezvényeket, szimpóziumokat rendezett országsszerte. Az első magyar kiadvány, melyet orvosok írtak a dohányzás és az egészség vonatkozásairól, és amelyben dohányzásellenes politikai intézkedések meghozatalára hívtak föl, dr. Pákozdi szerkesztette 1978-ban.

Az Egészségügyi Világszervezet (WHO) Európai Régiójának 1984-ben elfogadott „Egészséget mindenkinek 2000-re!” stratégiája alapján készült el az első hazai egészség-megőrzési kormányprogram 1987-ben, amelyet 1994-ben a második, kormány szinten elfogadott hosszú távú nemzeti egészségvédelmi program követett. Az 1987-es kormányprogram már foglalkozott a dohányzás kérdésével, és „Az egészségmegőrzés hosszú távú társadalmi programjába” adaptálta az WHO ajánlásait.

1988-ban *Dr. Hutás Imre* a „Dohányzás és egészségkárosítás” című összefoglalójában leírta, hogy Magyarországon a dohányosok aránya nemek és korosztályok szerint változik, de férfiaknál meghaladja az 50%-ot. Ez az arány a nyolcvanas években további emelkedő tendenciát mutatott, míg sok fejlett országban az arány csökkenő. Ilyen elterjedtség mellett „foglalkozni kell a passzív dohányzás jelentőségével, mivel a krónikus bronchitis kialakulásában vélhetően nagy szerepe van a dohányzásnak. Véleménye szerint igazat kell adni annak az angol epidemiológusnak, aki szerint egyszerűen meg kell kérdezni a beteget, hogy dohányzik-e vagy sem.”

A nyolcvanas években, de különösen az évtized végén, a dohányzást ellenzők táborában egyre nyilvánvalóbbá vált, hogy a társadalom széles rétegei vágnak a *dohányfüstmentes* levegőre, és egyetértenek a dohányzás visszaszorítását célzó intézkedésekkel. Önmagában az állami fellépés kevés, az emberekben tudatosulnia kell annak, hogy a dohányfüst mennyire ártalmas, és mekkora pénzügyi terhet jelent nemcsak az egyénnek, de a társadalomnak is. Ma már bizonyított tény, hogy a passzív dohányzás hasonlóan káros, mintha valaki maga szívná a cigarettát. A rendszerváltás körüli években Magyarországon az Országos Füstmentes Egyesület vállalta, hogy a nemdohányzók jogainak védelmezője és szószólója lesz.

1. Az *Országos Füstmentes Egyesület (OFE)* elsőként alakult az Egészségvédő Országos Egyesületek sorában. Az egyesületet 1987. október 10-én *Ilyésné Gyenizse Erzsébet* alapította, első elnöke *dr. Farkas Emília*, titkára pedig *Ilyésné Gyenizse Erzsébet* lett. Az Egyesület Budapesten, az *Országos Egészségnevelési Intézet* székházában, a Népköztársaság útja (ma Andrássy út) 82. szám alatt talált otthonra. Alapszabályát az Egészségügyi Minisztérium 1987. november 17-én 40 970/1/1987. számon vette nyilvántartásba. Az Egyesület működési területe Magyarország egész közigazgatási területére kiterjedt. Munkájában elsődleges szempont „az önzetlen, ellenszolgáltatás nélkül kifejtett öntevékeny, egyéni aktivitás és felelősség” volt. Alapszabályában elvként fogalmazták meg, hogy a dohányzás visszaszorítását törvényekkel és jogszabályokkal szükséges elősegíteni, különös tekintettel a nemdohányzók védelmére.

Az egyesület célja az egészséges, tiszta levegő megteremtése és megőrzése, az egészségmegőrzés hosszú távú nemzeti programja dohányzással kapcsolatos célkitűzéseinek segítése. A legfőbb tevékenysége a dohányzásmentes Magyarország megvalósítására irányult, amelynek érdekében az ezredfordulóig a dohányzók számának négy milliőről két millióra csökkentése szerepelt, ezért fontosnak tartották a dohányzók megnyerését. Ennek során követendő szempontként határozták meg a rászokás megelőzését, a passzív dohányzók védelmét és segítségnyújtást a leszokásban. Az egyesület figyelemmel kísérte a dohányzás elleni állami és társadalmi tevékenységet, és saját eszközeivel előmozdította azt. Felvilágosító munkájával igyekezett meggyőzni az embereket a dohányzás „önmérgező” és környezetszennyező hatásáról.

Az Egyesület szorosan együttműködött az Egészségügyi Minisztérium Országos Egészségnevelési Intézetével, a társadalmi és állami szervezetekkel. Igyekezett megnyerni a családok, pedagógusok és egészségügyi dolgozók többségét is.

Tagjai között pártoló tagokat is szívesen látott, különösen azokat, akik nyilvánítták hajlandóságukat céljuk megvalósításának támogatására, a tagsággal járó kötelezettségek teljesítésére. Helyi csoportokat (területi, munkahelyi) hozott létre, melyek önállóan működtek, de nem voltak önálló jogi személyek. A társaság irányítását a küldöttközgyűlés (első alkalommal közgyűlés), az Egyesület vezetősége (11 rendes tag és 3 póttag) és az Ellenőrző Bizottság látta el. Tisztségviselői az elnök, az elnökhelyettes, a titkár, később főtitkár, a vezetőség tagjai és az Ellenőrző Bizottság elnöke és tagjai voltak. A küldöttközgyűlés az Egyesület szerveit és tisztségviselőit két évre választotta. Az Egyesület vagyoni-pénzügyi forrásai elsősorban a tagdíjakból, a pártoló tagok tagdíjaiból és egyéb vagyoni hozzájárulásából, az állami, társadalmi szervezetektől származó juttatásokból, az Egyesület tevékenységéből eredő bevételekből, valamint adományokból származtak.

A közötti források között olvasható *Ilyésné Gyenizse Erzsébet*nek, az Egyesület titkárnak a *Petőfi Rádióban* Egészségünkért című műsorban 1988. április 8-án elhangzott interjúja. A beszélgetésben a riporter kérdéseire válaszolva bemutatta az Országos Füstmentes Egyesület alakulásának, szervezésének körülményeit, a szervezés nehézségeit és a nyilvántartásba vételt. Részletesen ismertette az Egyesület célját, tevékenységét, s beszélt a támogatókról is. Az Egyesület ekkori taglétszámáról *Gyenizse Erzsébet* kijelentései eltérnek egymástól, egyes helyeken 34 000 főt említ, de a rádióinterjúban ennél jóval kevesebbet: „pillanatnyi taglétszámra pontos számadatunk nincs, óvatos becslés alapján a tagok száma tízezer fő körül van”.

Az Országos Levéltárban található források visszatükrözik azt a politikai és társadalmi helyzetet, amelynek viszonyai között az akkori dohányos társadalom létezett. Együttal képet rajzolnak arról a színterületről, amelyet az Egyesület vívott a különböző társadalmi és kormányzati szervekkel: a nemdohányzók érdekeit védő egyesület tisztelettel parancsoló elképzelései formálisan ugyan támogatást kaptak a politikai vezetés részéről, a gyakorlatban azonban alig-alig történt valami. Ezt bizonyítják az Országgyűlés Szociális- és Egészségügyi Bizottsága 1987 és 1988-ban megtartott ülései is, amelyeken több alkalommal tárgyalták a dohányzással kapcsolatos vitaanyagokat, de döntés helyett mindig más bizottság elé utalták további megvitatásra az előterjesztést és a képviselők különböző javaslatait. 1987. november 13-án az Országos Egészségnevelési Intézet főigazgatójának, *dr. Botta Ádám* főigazgató főorvosnak az „Egészségnevelési terv a dohányzás megelőzésére és csökkentésére” című előterjesztése került napirendre. *Botta Ádám* a dohányzás csökkentésére három pontos határozatot javasolt:

„1. A bizottság ajánlja az Országos Egészségvédelmi Tanácsnak, hogy mint meghatározott egészségvédelmi feladatra, a dohányzás megelőzésének és csökkentésének átfogó programjára hozzon létre munkacsoportot vagy szakértői bizottságot.

2. A szociális és egészségügyi bizottság vegye fel 1988. évi munkatervébe a dohányzást korlátozó jogszabálytervezet megvitatását.”

A harmadik pontnál utalt *Pesta László* bizottsági elnök mai szemmel megmosolyogtató javaslatára, hogy az ülés résztvevői fordítsák le a hamutartókat. Együttal javasolta, hogy: a bizottság vállalja, „ülésein senki sem dohányzik, és ajánlja ezt a magatartást az országgyűlés többi bizottságának is”.

A vitaanyaghoz *Mezey Károly* országgyűlési képviselő is hozzászólt, aki szerint a törvényjavaslat-tervezet „nem a dohányosok ellen, hanem a nemdohányzók védelmében készült. Arról van szó, hogy minden olyan közös helyiségben, ahol kényszerűen együtt tartózkodnak dohányosokkal nem dohányosok, már most meg lehetne hozni egy tiltó rendszabályt”. Javasolta, hogy a jogalkotás kezdeményezője ne a minisztérium legyen, hanem a képviselők. Tehát a bizottság terjesztesse a javaslatot a parlament elnökének.

Ezt követően előterjesztette saját törvénytervezet elképzelését, amely legalább egy évtizeddel meghaladta az akkori közfelfogást:

„Minden olyan fedett helyiségben, ahol dohányzók és nem dohányzók kényszerűen együtt tartózkodnak, az utóbbiak védelmében tilos a dohányzás. E tilalom megszegése szabálysértésnek minősül. A tilalom alá eső helyiségeket jól látható jellel és felirattal kell ellátni. Ahol lehetőség van rá, a dohányzók számára külön helyiséget kell kijelölni.

Az óvodákban, az általános- és középiskolákban, az egészségügyi intézményekben a tilalom nemcsak a közös, zárt helyiségekre vonatkozik, hanem óvónők, pedagógusok, a diákok, egészségügyi dolgozók pedig a betegek jelenlétében ugyanolyan büntetés terhe mellett nem dohányozhatnak. A dohányosok és nem dohányosok kényszerben együttélését az alábbi helyiségekben valósul meg:

Munkahelyül szolgáló fedett helyiségek, műhelyek, irodák, tanári szobák stb. Hivatalok félfogadásra szolgáló helyiségei. Közlekedési eszközök a már szabályozott módon. Konferenciák, értekezletek, beleértve a legmagasabb szintűeket is. Kultur- és sportrendezvények fedett helyiségei, színházak, mozik, kultúrthonok és sportcsarnokok termei, előcsarnokai. Az éttermek közül azok, ahol elszívó berendezés nincs.”

Végül is mindkét indítványt további tárgyalásokra utalták, s nem vállalták, hogy a [popup title="parlament plenáris ülése elé kerüljön." format="Default click" activate="click" close text="Eke Károly az Országos Egészségvédelmi Tanácshoz javasolta küldeni, mert „mégiscsak az a szakfórum, és annak az ügykörébe tartozik ez az egész dolog. Itt egyébként arról van szó, hogy az ő munkájukba avatkozna bele a mi bizottságunk, ami szerintem törvénytelen, hogy mi szabjunk meg nekik bizonyos teendőket. Ők maguk saját hatáskörükben döntsék el. Küldjük át mind a kettőt, és utána a Tanács javaslata alapján újratárgyalnánk”. Sinkovics Mátyas képviselő azzal egészítette ki a javaslatát, hogy azt az Alkotmányügyi Tanács is vitassa meg. „Ne tegyük magunkat neveltségessé bizonyos pontokkal, hogy kijelentjük, így meg úgy, hogy büntetünk, meg lezárunk embereket.” Végül *Pesta László* elnök javasolta, hogy „vegyük tudomásul *Mezey* elvtárs által elmondottakat és tüzzük ki augusztus 18-ra a kérdésnek újból való tárgyalását. Addig megérkezik a [törvény]tervezet is.”]

Időközben, 1987. december 10-én a Minisztertanács 1063. szám alatt határozatot hozott az egészségmegőrzés hosszú távú társadalmi programjáról. A Minisztertanács ugyancsak 1987. december 10-én hozta létre 1065. számú határozatával az Országos Egészségvédelmi Tanácsot, amely az egészségmegőrzés területén a Minisztertanácsnak a társadalmi és állami tevékenységet összehangoló, érdekegyeztető, döntés előkészítő, javaslattevő és ellenőrző szerve lett, s hatáskörébe tartozott a dohányzás csökkentésének átfogó programja is.

Az Országos Füstmentes Egyesület már megalapításától kezdve igyekezett figyelemfelkeltő akciókkal fellépni a dohányzás visszaszorítása érdekében. 1988. február 11-én meghirdették a „Füstmentes gyár” mozgalmat, és a csatlakozás érdekében versenyt hirdettek. A budafoki Páva Ruhagyár volt az ország első füstmentes gyára, amely jogi személyként csatlakozott az Egyesülethez, majd a szervezés eredményeként a XXII. körületben negyvennégy alapszervezet is belépett az Egyesületbe. A résztvevők között versenyt hirdettek, amelyet az év folyamán komoly díjakkal jutalmaztak.

Az Egyesület megszerezte az *Állami Biztosító* támogatását, amely az egészségmegőrzés társadalmi programjához kapcsolódva aktívan bekapcsolódott a dohányzásellenes küzdelembe. Az Egyesület támogatójaként ösztönözte a hatékony dohányzásellenes módszerek kidolgozását, összegyűjtését, bevezetését. 1986. november 17-ére pályázatot hirdetett, amely nagy érdeklődést keltett országoszerre. Összesen 132 pályamű érkezett, ami jelezte a téma iránti nagyfokú érdeklődést. A szakemberekből álló bírálóbizottság 11 pályázatot ítél díjazásra érdemesnek. Az Állami Biztosító a megvalósítható programok támogatására egy millió Ft-ot ajánlott fel. A díjazottak között volt a III. díjat nyert Fővárosi Tanács Tétényi úti Kórház-Rendelőintézet főorvosának, *dr. Pados Gyulának* „Együtt és egyszerre a dohányzás és elhízás ellen” című munkája, amelynek rövidített változatát széles körben forgalmazták. A kiadványt eljuttatták a körzeti, az üzemorvosi, a kórházi, a tudógondozói, az egészségnevelési és a biztosítási hálózat szakembereihez és rajtuk keresztül a dohányzókhoz, segítséget nyújtva ezzel ahhoz, hogy a dohányzás elhagyása elhízás nélkül sikerüljön.

1987-ben az Állami Biztosító és az Országos Füstmentes Egyesület megállapodást kötött, amelynek értelmében az Állami Biztosító jogi személyként pártolta az Egyesületet, és vállalta, hogy közreműködik az Egyesület fényképfelvételek készítésében (alapszabály, körlevelek, iratok sokszorosítása), elkészíti az Egyesület propagandakiadványait, és országos fiókhálózatán úján részt vesz a kiadványok terjesztésében. Az Egyesület hozzájárult ahhoz, hogy az Állami Biztosító az általa készített kiadványokon az ÁB emblémáját is feltüntetheti, valamint reklámpropaganda tevékenységében felhasználhatja.

A nagyszabású akcióra 1988. február 12-én került sor, amikor az Egyesület és az Állami Biztosító 1988. április 7-ei dohányzás elleni világnap alkalmából közös felhívással fordult az ország lakosságához, vállalatokhoz, intézményekhez, és az egészségmegőrzés társadalmi programjához kapcsolódva gyűjtést hirdetett az Országos Korányi Tbc és Pulmonológiai Intézet dohányzásról leosztató országos hatálozatán javára. Két nappal később az egyesület titkára levélben tájékoztatta Csehák Judit egészségügyi minisztert az akcióról, aki nem támogatta a felhívást, mivel a Hungária Biztosító már korábban bejelentett egy gyűjtési akciót április 7-re, ráadásul az egyesület a felhívást sem a Minisztériummal, sem pedig az Országos Egészségvédelmi Tanáccsal nem egyeztetette. A miniszter áthidaló megoldásként javasolta az Országos Egészségvédelmi Tanáccsal a kapcsolatfelvételt, s azt, hogy az Állami Biztosító és Hungária Biztosító április 7-én közös célra, a Rák alapítvány javára gyűjtsön.

A miniszteri kérésnek megfelelően 1988. február 25-én sor került egy egyeztető tárgyalásra, amelyen Deák Andrea, az Állami Biztosító vezérigazgatója, Szász András, az Állami Biztosító ügyvezető igazgatója, Illyésné Gyenizse Erzsébet, az Országos Füstmentes Egyesület titkára, Ajkay Zoltán, az OET titkára és Lócsa Szilárd, az OET titkárság vezetője vett részt. Az ekkor elfogadott megállapodás értelmében az Egyesület és a Biztosító „A rák ellen, az emberért, a holnapért!” Alapítvány Vigadóban rendezendő gálaestjéig, ill. a TV-ben történt meghirdetéséig nem jelentet meg nyilvános közleményt. Ez a kényszerű megállapodás nyilvánvalóan fiaskót jelentett az egyesületnek, viszont elősegítette, hogy a dohányzás elleni nap magyarországi eseményeit koordináltan, és az Országos Egészségvédelmi Tanáccsal egyeztetve hirdessék meg.

1988 januárjában *Uzonyi Tamás*, a Hungária Biztosító vezérigazgatója ajánlatot tett „A rák ellen, az emberért, a holnapért!” Alapítványnak, hogy a Biztosító aktív részvételével április 7., az Egészségügyi Világnap alkalmával megszervezzék a „Egy nap dohányzásmentes Magyarország” kampányt. A nyilvánított cél az volt, hogy ezen a napon, nyilvános helyen és közterületen ne dohányozzon senki, és a dohányzásra költendő aznapi összeget adják a rákellenes mozgalom céljára. A felhívás közzététele a „Füstmentes falu” akció díjkiosztásán történt. A díjkiosztás teremtette hatást kívánták felhasználni a nemzeti egészségmegőrző program céljait szolgáló akcióra. A felhívást „A rák ellen, az emberért, a holnapért” alapítvány kuratóriuma tette közzé, az akció tervét a Hungária Biztosító dolgozta ki, a költségeket is ők vállalták. Operatív Bizottságot hoztak létre, melynek Vitray Tamás, a kuratórium képviselője, dr. Szabó Imre és Pálos Miklós, a Hungária Biztosító képviselői voltak a tagjai. Az akció meghirdetése után erőteljes tömegkommunikációs kampányba kezdtek, hogy szándékuk országsszerte ismertté váljon. A Hungária Biztosító felajánlotta, hogy a befolyt összeget megduplázza. A Környezetvédelmi Minisztérium, a Belügyminisztérium, a Művelődési Minisztérium és az Egészségügyi Minisztérium is támogatta a mozgalmat, és „a maguk részéről ők is segítenek a levegő füstmentesítésében”.

Vitray Tamás, a Kuratórium elnöke rendszeresen tájékoztatta az egészségügyi minisztert az akció állásáról. 1988. április 13-ai levelében közölte a miniszterrel a „Füstmentes nap” összecszerelési eredményét. Mintegy 4 636 585 Ft gyűlt össze a postaládákban és a postaszakokban, ehhez járult még a Hungária Biztosító galáns „duplázási” ajánlata, a Környezetvédelmi Minisztériumtól 200 000, a Belügyminisztériumtól 650 000 Ft, és a csekkszámlára befizetett pénzüsszeg is meghaladta az egymillió forintot. Számítások szerint minimum megduplázták az alapítvány addigi vagyonát. Érdekeségként megjegyezzük, hogy Vitray Tamás egészségügyi miniszterhez írott leveleinek aláírásakor sohasem használta az akkoriban még általános gyakorlatként használt „elvtársi üdvözléssel” formulát.

Az Országos Füstmentes Egyesület ugyan némileg háttérbe szorult a „A rák ellen, az emberért, a holnapért” alapítvány kampánya alatt, azonban más rendezvényekkel aktívan tovább tevékenykedett. 1988. május 2-án megrendezte az „Egészségünk jövője rajtunk múlik” című kiállítást. A kiállításra a belépés díjmentes volt. Kóstolóval egybekötött táplálkozási termékbemutatót tartottak, a látogatókat pedig nonstop videoprogram tájékoztatta az egészséges életmódról. A kiállításon különböző egészségügyi szolgáltatásokkal csalogatták a látogatókat: vérnyomásmérés, házi patika átvizsgálása, drog- és alkoholológiai tájékoztatók, dohányzásról leosztató tanácsadások, edzési-, táplálkozási-, onkológiai-, szív- és érrendszeri tanácsadások.

Az Egyesület rendszeresen tartott vezetőségi üléseket, s titkárák meghívták az *Országos Egészségvédelmi Tanács* üléseire is. Illyésné Gyenizse Erzsébet hozzászólt az Egészségvédelmi Tanács 1988. május 27-ei ülésén a Minisztertanács korábban említett 1063/1987. (10.) számú határozatához, mely az egészségmegőrzés hosszú távú társadalmi programját tárgyalta. Megállapította, hogy „nem csak a nemdohányzókat kell védeni az ártalmaktól, hanem a dohányzókat is, mert az ő érdekük is a dohányzás káros szenvedélyének mérséklése, illetve abbahagyása”, ezért a renDELETEtervezetnek ki kell terjednie a dohányzás visszaszorításával összefüggő teendőkre.

Illyésné Gyenizse Erzsébet az Egyesület 1988. június 11-ei vezetőségi ülésén titkári beszámolójában kitért a vezetőség alacsony taglétszámára és saját leterheltségére is. A beszámolóból egy önmagát áldozatnak tekintő, az Egyesület megnövekedett szervezési és adminisztratív feladatait egyedül végző személy arcéle rajzolódik ki, aki beteggyógyba kényszerült, de ott is folytatta munkáját. Véleménye szerint a „probléma simább megoldása érdekében” fontos lenne, hogy az Egyesület elnöke a fővárosban elérhető legyen, ezért emelni kellene a budapesti vezetők létszámát. Ez azért is fontos volt számára, mert „egyre reménytelenebbül látam, hogy egyedül kell végezni az összes munkát, a sok száz súlyos levele megírását, feladását, a fontos mellékletek másoltatását, szállítást. [...] Napközben szaladgáltam tárgyalni, telefonálások, azután vacsora után már hozzá is jutottam a tényleges titkársági munkához. Gyakori esetben, hajnalban lopóztam be a konyhából a szobába lefeküdni zsidbaadt fejfel és végtagokkal. Mint egy 'kikapós menyecske', úgy lopakodtam, hogy férjem észre ne vegye.”

Az említett vezetőségi ülésen határozati javaslatot fogadtak el arra vonatkozóan, hogy 16 éven aluliak ne vásárolhassanak dohányterméket, mert csak így tudják biztosítani a rákos megbetegedését. Határoztak arról is, hogy „az ország lakosságának rossz egészségi állapota megköveteli, hogy az egészségügyi dolgozók, a nevelési és oktatási intézmények dolgozói és közéleti személyiségek részére a dohányzás nem magánügy, tehát a nyilvánosság előtt ne dohányozhassanak”.

Az Egyesület titkára kiterjedt levelezést folytatott különböző főhatóságok és országos intézmények vezetőivel. A levelek egy része a nemdohányzók érdekében tett különböző intézkedésekre vonatkozott, más részét panaszok és vádaskodó levelek képezték. Ezek a levelek visszautasították azt a folyamatot, ahogy az Egyesület titkárával kapcsolatban álló tisztségviselők, politikusok mind ingerültebben reagálnak leveleire és fordulnak el tőle.

Levelével megkereste a Környezetvédelmi és Vízgazdálkodási Minisztérium államtitkárát, dr. Ábrahám Kálmánt is, hogy támogassa az Egyesület működését, és csatlakozzon jogi személyként az Egyesülethez. A megkeresést azzal utasította el a minisztérium osztályvezetője (nem az államtitkár!), hogy „a KVM nem felelős kormányzati szinten a dohányzás egyértelműen és vitathatatlanul káros hatásainak visszaszorításért”. A levél írója szerint a „dohányzás elleni tevékenység eredményességét [...] nem az adminisztratív tiltásokkal (bár bizonyos esetekben erre is szükség van), hanem a személyiségi jogokat is tiszteletben tartó propagandamunkával” lehet elérni.

Illyésné Gyenizse Erzsébet ekkorra már egyre több elutasítással találkozott, amihez legtöbbször sértődött hangnemű levelei is hozzájárultak. A Magyar Vöröskereszt elnökének, dr. Hantos Jánosnak írt levelében arról panaszkodott, hogy semmibe veszik, elküldött levelei válasz nélkül maradnak, ha telefonon érdeklődik, akkor „lerázák” azzal, hogy „ettől fontosabb dolgaim vannak”, s nem tulajdonítanak fontosságot az ügynek. Ráadásul a Vöröskereszt egészségnevelője - bár tudott súlyos dohányfüst allergiájáról -, mégis (vagy éppen ezért) haladéktalanul cigarettára gyújtott, amikor (Gyenizse Erzsébet) személyesen megjelent. Erről az Egyesület vezetőségi ülésén is beszámolt, s úgy határoztak, hogy „nem lehet beletörődni egy dohányzó ügyintéző önkényeskedésébe, legyen az egy rangos országos szervezet képviselője is”.

Panasszal élt a Siófokon megrendezett „FITT 88” egészségmegőrző háromnapos konferencia ellen is, mivel az „ismerkedési esten” az Egészségvédelmi és Szociális Osztály képviselőinek asztalánál dohányoztak a füstmentes étteremben. „Az ismerkedési est fénypontja volt tehát ez a kulturálatlan, agresszív magatartás, ami közfelháborodást kelte nem öregbítette a patinás Vöröskereszt jó hírnevét!” Az Egyesület [ekkor már] főtitkára az „incidensről” beszámolt az egészségügyi miniszternek is, s az „árukodás” nem javította kapcsolatát a miniszterrel sem.

Mindezt csak tetézte, hogy panaszt tett Kókény Mihály miniszterhelyettesre, aki válasz nélkül hagyta ajánlott levelét. Választ végül dr. Ajkay Zoltántól, az Országos Egészségvédelmi Tanács titkárától kapott, aki kendőzetlenül fogalmazta meg véleményét: „Az Ön legutóbbi levelében csakúgy, mint a korábbiakban, számos olyan konfliktusról, ingerült levélváltásról és hasonlóról számol be, mely kellő körültekintéssel megelőzhető lett volna. Az egészségmegőrzés elkötelezett híveinek ebben az időszakban magatartásukkal mindenképp azt kell demonstrálniuk, hogy a lakosok, az együttműködő partnerek egészségmegtartását nem erőszakosan, nem intézkedésekkel, hanem a megértésen alapuló meggyőzéssel és az alternatív lehetőségek biztosításával szeretnénk lehetővé tenni.”

Sikert szinte csak kórházi kezelésének színhelyén ért el, bár nem tudni milyen emléket hagyott eltávózása után a kórház alkalmazottaiban. Ezt támasztja alá az a tény is, hogy „Kórházi bent létem idején valóban érvényt szereztem a dohányzási tilalomnak. Megszüntették a kezelőhelyiségben, ahol fizioterápiát végeztek a dohányzást, ahol bemenetelem bizony hamutartók sorozatakat az asztalon, a kedves betegek füstfelhőket szótlanul, mert általában nem jellemző, hogy szót emelnek! A betegszállítók is felhagytak füstölési passziójukkal, amikor éppen tolják a beteget a tolokocsiban.”

Illyésné Gyenizse Erzsébet 1988 decemberében már az Országos Egészségnevelési Intézet (OENI) munkatársait is megtámadva megengedhetetlennek tartotta, hogy az intézmény dohányos igazgatói a „teakonyháznak” nevezett helyiségben tartják több órás munkaértekezleteiket „gyötörve ezzel a tiszta levegőhöz szokott intézeti dolgozókat”. A kérdéssel a TV Híradó is foglalkozott 1988. december 17-ei adásában, miszerint „az OENI értekezletein gomolyog a füst”. Az adás rendkívül kényelmetlenül érintette az Intézet vezetőjét egyrészt azért, mert az Intézet jó hírnevét tette kockára a bejelentés, másrészt az Országos Egészségnevelési Intézet főigazgatója a kezdetektől támogatta és segítette az Egyesület működését. Mivel az egyesület titkára eljuttatta levelét Csehák Judit egészségügyi miniszterhez, továbbá Németh Miklós miniszterelnökhöz és Pozsgay Imre államminiszterhez is, az nem segítette az egyesület helyzetét, hiszen Gyenizse Erzsébet a nekik helyet adó intézmény vezetését támadta. Az egyesület 1988. december 17-ei közgyűlésének tiltakozó határozata az állandó dohányfüst miatti elviselhetetlen légtérrel pedig csak olajat öntött a tüzre.

A fentiek alapján nem meglepő, hogy Csehák Judit egészségügyi miniszter 1989. február 16-án keltezett válaszlevelében jelezte, hogy az egészségvédelmi programért dolgozók körében rendkívül fontos lenne egy olyan egységes szemlélet kialakítása, amely a megértésre, az erőszak nélkül történő meggyőzésre törekszik. „Igen károsnak tartom [...] mindazokat az adminisztratív lépéseket, amelyek különböző vezető szervezetnél és személyiségeknél [!] az ügyünkért sokat tevő, elkötelezett személyeket támadja, sérti.” A miniszter itt egyértelműen utalt arra a sérelmi politikára, amit az Egyesület titkára tevékenysége során követett.

A helytelen taktika ellenére az Egyesület működése az egész ország figyelmét felkeltette. A közötti dokumentumok igazolják, hogy a budapesti és vidéki lakosok egy része megpróbált aktívan hozzájárulni a dohányzásellenes harchoz. Ezt bizonyítják azok a levelek, amelyeket magánszemélyek írtak az egészségügyi miniszternek. Többségük a nemdohányzók közül került ki, akik aggodalmukat fejezték ki a dohányzás káros hatásai miatt, vagy ötleteiket, javaslaikat fogalmazták meg a dohányzás elleni küzdelem elősegítésére.

Egy miskolci lakos például a Televízió felhasználására tett javaslatot a dohányzás elleni küzdelemben: „a Televízió esti híradójában [...] tartsanak 2 perces előadást 1 éven keresztül a dohányzás végzetes következményeiről”.

A budapesti levélírók egyike jelezte, ha a dohányzás kérdésében „a tolerancia motiválja továbbra is intézkedéseinket csupán, [...] nem sok eredményt érünk el. Olyan kis mértékben tudjuk befolyásolni - és csak az erős akarattal rendelkező - polgárainkat, hogy a mi létünkben változást nem tudunk elérni, mert az utánunk következő generációk a dohányzók rossz példája nyomán nagyobb mértékben fognak dohányozni, mint elődeik”.

Többen megfogalmazták aggodalmukat, hogy az egészségügyi intézményekben az orvosok, ápolók rendszeresen dohányoznak. „Ilyen példák láttán nem várhatjuk az átlag polgár gondolkodásmódjának megváltozását”, „sokkal radikálisabb módszerekkel kellene ezen a téren eredményt kivívni”. A dohányzók közvetve vagy közvetlenül nagyon sok ártalmat okoznak a társadalomnak, szennyezik a levegőt, rossz példát mutatnak a felnövekvő generációnak, gyenge akaratú emberek, a szenvedély rabjai.

A jó szándékú naivitás csúcspontját jelenti az a levél, amelyben a levélíró azt javasolta, hogy a dohányárusok árusítsanak zsebben és kizárólag a kizárólagos dohányzók számára hamutartót, amit megfelelő helyen és időben kiüríthetnek, és nem az utcán, megállóban dobálják el a cigarettavégeket.

Egy másik ötlet szerint minden doboz cigaretta után legalább 1-2-3 Ft pótdíjat fizessenek addig, amíg az utcán, megállóban, járdán meg nem szűnik a dohányzók szemetelése. Érdekes, ám nehezen kivitelezhető javaslat volt, hogy a járművek belsejében színes képeken mutassák be egy dohányzó ember „szürke, gyűrött tüdeje” mellett egy nem dohányzó „színes, egészséges tüdejét” a megfelelő szöveggel.

Egy budapesti lakos levelében megállapítja, hogy az újságokban, a rádióban, a TV-ben és a könyvekben arról írnak, hogy a dohányzás milyen ártalmas az egészségre. „Magyarországon ezt senki sem veszi komolyan, még talán Önök sem az Egészségügyi Minisztériumban”, hiszen példák ezreivel tudja bizonyítani, hogy a dohányosok „fittyet hánynak” mindenre és mindenre, legyen az orvos vagy egészségügyi dolgozó, „füstölnek, mint egy gyárkémény, mindenkor és mindenhol”. Egy másik levélíró felteszi a kérdést az egészségügyi miniszternek: „Önök miért nem tudnak olyan rendelkezéseket és büntető szankciókat hozni a dohányosok ellen, hogy megakadályozzák, hogy a nemdohányzók egészségét károsítsák.” Egyenesen felszólítja az egészségügyi minisztert, hogy tegyen valamit annak érdekében, hogy a dohányzókat rászorítsák arra, hogy csak a kijelölt helyen dohányozzanak.

Többen amellett kardoskodtak, hogy a tarthatatlan állapotok miatt az egészségügyi intézményekben meg kellene tiltani a dohányzást, mert „vizsgálatra várva [...] egy szűk folyosón, férfiak pőfékeltek, ahol a szívűtőket végzik”, vagy ki van írva, hogy Dohányozni tilos!, de „egy nővér, a nővérszobában vígan pőfékelt”.

Nemcsak dohányzást elítélő levelek érkeztek az Egészségügyi Minisztériumba, hanem kérések is. Például egy anya az egészségügyi államtitkárhoz fordult azért, hogy fia számára nikotintartalmú rágógumi beszerzésében segédkezzenek, mivel fia szeretne leszokni a káros szenvedélyéről, s most „magától szánta rá magát, hogy megpróbálkozik az abba hagyással”.

A Minisztériumba érkezett magánlevelekre az egészségügyi miniszter vagy Kókény Mihály államtitkár válaszolt. A válaszlevelek többsége nem érdemi, hanem csupán általános megfogalmazásokat közöl a dohányzás ártalmaira vonatkozóan. Ugyanakkor a válaszok jelzik, hogy előkészítés alatt állnak azok a rendelkezések, jogszabályok, amelyek a dohányzók és a nemdohányzók közötti konfliktust „megfelelő módon” kívánták rendezni.

Az alább közölt források azt tükrözik vissza, hogy a '80-as évek végén, a '90-es évek végétől mind gyakoribb adminisztratív, tiltó lépések a dohányzás ellen, ekkor még elfogadhatatlanok voltak. Mindez összefüggött azzal a felfogással is, hogy a dohányosok szabadságjoga azonos a nemdohányzókéval, s ezáltal háttérbe szorult az a mozzanat, hogy a dohányzók a nemdohányzókat passzív dohányosként hasonlóan súlyos egészségkárosításra kényszerítik.

Összefoglalóan elmondhatjuk, hogy a dohányzásellenes küzdelem a rendszerváltás előtt az első nagyobb lépéseit tette meg, amelyben egy olyan szervezet, ill. a szervezet főtákarának aktivitását észlelhetjük, amely a legtisztább szándékkal indított harcot az egészségre káros dohányzás ellen. Igaz, türelmetlensége a korabeli hatalmi szervezetek és embereket több alkalommal is oly mértékben megsértette, hogy ebben az időszakban megnehezült az Országos Füstmentes Egyesület működése. Azt kell tehát mondanunk, hogy a társadalmi megítélés ebben az időszakban még nem érett meg arra, hogy az ilyenfajta harcok aktivitást elfogadjon. A közfelfogás szerint ugyanis a dohányzás sokkal inkább elnéző káros szenvedélynek minősült, mint ahogy ezt a ma embere megítéli. Az Egyesület azonban túlélt a rendszerváltozást, amelyet hosszú éveken át továbbra is Illyésné Gyenizse Erzsébet neve fémjelzett.

Források

Az Országos Füstmentes Egyesület tevékenységéről

a.

Interjú Illyésné Gyenizse Erzsébettel a Petőfi Rádióban az Országos Füstmentes Egyesületről *Elhangzott 1988. április 8-án „Egészségünkért” című műsorban*

Bevezető: A hallgatók nagy része már bizonyára hallotta vagy olvasta, hogy fél évvel ezelőtt megalakult az Országos Füstmentes Egyesület. Az Egyesület kezdeményezőjét, szervezőjét és titkárát, Illyésné Gyenizse Erzsébetet kérdezem:

Mi volt az előzménye az Egyesület alakulásának és hogyan történt a szervezés?

Soha nem szerettem a dohányfüstöt, de 25 éve, mivel vezető beosztásom miatt gyakori értekezletek résztvevője voltam, rosszuléteket okozott. Eleinte csak légszomjjal küzdöttem dohányfüstben, később heves szívdobogással járó rohamokat kaptam. Ezért jogos önvédelemből csatlakoztam a dohányzás korlátozásáért küzdők megmozdulásaihoz, de legfőképpen személyes meggyőzéssel próbáltam tevékenykedni. Ez azonban szélmalom-harcnak bizonyult, mert „remete-küzdölkem” elszigetelt maradt. Családomban senki nem dohányzik, így kizárólag a munkahelyi dohányfüst okozta a rosszuléteket, az idők folyamán kialakult szív- és keringési betegséget.

Az Alkotmány szerint az állampolgároknak joguk van az élet, a testi épség és az egészség védelméhez. Aki ezt nem biztosítja, az összeütközésbe kerül az Alkotmány előírásaival. A dohányosok ezt folytonosan megsértik, mert a nemdohányzók egészségét is veszélyeztetik.

1975-ben csatlakoztam egy szervezett mozgalmhoz, amely [az] idők során nem váltotta be a hozzá fűzött reményeimet, mert nem törekedett a tömegbázis létrehozására.

Kiterjedt levelezést folytattam főhatóságok és országos intézmények vezetőivel. Az első igazán konkrét támogatást az Országos Egészségnevelési Intézet főigazgató főorvosától, dr. Botta Ádámotól kaptam, aki tevékenységem alapján az 1987. április 28-án kelt levelében buzdított az Egyesület alapítására, támogatását ígérve. Ennek alapján már május 5-én beadhattam kérelmem az egészségügyi miniszterhez, csatolva 169 fő komoly szándékú előzetes belépési nyilatkozását, köztük volt egy jogi személy, a Hírnök Marketing Kisszövetkezet.

A miniszteri engedélyben a szervezésre vonatkozóan az országos jelleg is engedélyezésre került. Az előszervezés során jogi személyként csatlakozott az Országos Egészségnevelési Intézet és a Kunadacs Község Tanács[aj], a „Füstmentes Falu” országos címért küzdő kollektíva.

Mikor volt az alakuló közgyűlés és a nyilvántartásba vétel után milyen célokkal kezdték meg tevékenységüket?

1987. október 10-én alakult meg az Egyesület. Az állami törvényességi felügyeletet ellátó Egészségügyi Minisztérium november 17-én vette nyilvántartásba az Egyesületet, ezzel törvényesen is megkezdte működését.

Az Egyesület az egészségmegőrzés társadalmi programja dohányzással kapcsolatos célkitűzéseit kívánja támogatni, ezen belül az egyén egészségének védelmét és az egészséges, tiszta levegő megteremtését, megőrzését. Arra törekszünk, hogy hazánkban az ezredfordulóig a dohányzók száma 4 millióról 2 millióra csökkenjen.

Munkánk irányelvei:

- a rászokás megelőzése
- a passzív dohányzók védelme
- a leszokáshoz segítségnyújtás.

Előmozdítja továbbá tagjai szabadidejének kulturált, füstmentes környezetben való eltöltését, a helyi csoportok tapasztalatcseréjét, figyelemmel az emberi kapcsolatok és barátságok kialakítására, stb.

Az eltelt időszakban milyen segítséget kaptak a fenti célok eléréséhez és további jogi személyek kapcsolódtak-e az Egyesülethez?

A tevékenységünkhöz a legtöbb segítséget az Országos Egészségnevelési Intézet főigazgatójától kaptuk, az Intézetben működöttünk, itt tarthatjuk üléseinket, az Intézet szakemberei is segítik munkánkat.

1987. évben és az idén is jelentős anyagi támogatást nyújtott. Pénzügyi támogatást kaptunk az Alkoholizmus Elleni Állami Bizottságtól, az Állami Ifjúsági és Sporthivaltól, valamint az Országos Munkavédelmi és Munkaügyi Főfelügyelőségtől is.

A Magyar Rádió, a Magyar Ifjúság, az országos napilapok és az egyházi hetilapok segítették elő, hogy országszerte megismerjék munkánkat, ezzel elősegítették tagtöbbségünket.

Az országgyűlési képviselők közül Bánffy György színművész alapító tagunk. Dr. Mezey Károly főorvos, szabolcsi képviselő a megyében népszerűsíti az Egyesületet, Tóth Istvánné kiskunhalasi képviselő választókerületében, Szirtesné dr. Tomsits Etelka a VIII. kerületben nyújt támogatást.

Kezdeményezésünkre a Taverna Belvárosi Vendéglátó Vállalat Kismester étterme minden szurdán füstmentesen üzemel és a Márka étterem vasárnap kivételével minden nap tiszta levegővel várja a füstmentes környezetet igénylőket. Több sikeres rendezvényünk volt már ezekben az éttermekben.

Munkánkhoz kapcsolódtak még jogi személyként: az Állami Biztosító, a szükséges sokszorosítási és nyomdai munkákat végzi, amely jelentős támogatás. A PÁVA Ruhagyár az ország első füstmentes gyáráként csatlakozott hozzánk, ezen belül a Kongresszus Brigád is. A gyári Vöröskereszt alapszervi titkára, Hadar Alfonz né kezdeményezésére a Vöröskereszt XXII. kerületi Vezetőség titkára, Kovács Józsefné példaadóan szervezte a kerületben működő 44 alapszervezet kollektíváit sorainkba. Belépett az Állami Ifjúsági és Sporthivatal is. A Tétényi úti Kórház és Rendelőintézet dolgozóinak jelentős része belépett. Felhívást küldtek a XXI. kerületi Vöröskereszt aktivistáinak és gazdasági vezetőinek a „Füstmentes munkahely” mozgalom érdekében.

Az Országos Onkológiai Intézet, az Országos Reuma és Fizioerápiás Intézet és a Fővárosi János Kórház és Rendelőintézet is csatlakozott. A vidéki intézmények közül elsőként csatlakozott a Kiskunhalasi Semmelweis Kórház, amelyben régi hagyományai vannak a dohányzás elleni küzdelemnek. Dr. Tar Ágnes körzeti orvos a kiskunhalasi VII. körzetben több száz tagot szervezett.

Jelenleg tizenegy jogi személy tagként segíti munkánkat.

Mit tart az eddigi legnagyobb elismerésnek és milyen újabb kezdeményezésekkel segítik az egészségmegőrzés társadalmi programját?

Legnagyobb elismerésnek tartom, hogy elkötelezett dohányzás elleni munkásságomért Csehák Judit miniszter asszony meghívott az Országos Egészségvédelmi Tanács tagjai sorába. Ezzel a megtiszteltetéssel biztosítékok látok arra, hogy a dohányzás csökkentésének országos célkitűzéseit Egyesületünk is elősegíti.

Fontos feladat az ifjúság körében a rászokás megelőzése, középiskolákban a „Füstmentes iskola” mozgalom kiszélesítése. Az Egressy Gábor Műszeripari Szakközépiskolában Nagy László tanár kezdeményezésére Ménésh Lajos állami díjas igazgató támogatásával az osztályok többsége belépett az Egyesületbe.

A PÁVA Ruhagyár vezetésével közösen meghirdettük a „Füstmentes gyár” országos mozgalmat.

A Bács-Kiskun megyei Tanács egészségügyi osztály vezető főorvosával és a Kiskunhalasi Semmelweis Kórház igazgató főorvosával közösen felhívást készítettünk, hogy az ország minden egészségügyi intézménye, dolgozói és betegek csatlakozzanak az Egyesülethez a tömegbázis megteremtése érdekében, mivel a példamutatás a legfontosabb a munkában.

A pénzügyi fiókok tiszta levegőjének megteremtése érdekében hirdettük meg a „Füstmentes Fiók” országos mozgalmat az Állami Biztosító kiskunhalasi fiókgazdájával közösen. Ez a fiók már füstmentes, a munkatársak felvételénél követelmény a nemdohányzás.

Felhívásainkra jelentkezéseket az Egyesület címére várjuk: Budapest, Pf. 8. 1378. Céljainkkal egyetértő dohányzókat is hívunk. Bízunk abban, hogy ezekkel a mozgalmakkal gyorsabban érhetjük el céljainkat.

Az április 7-i Füstmentes Világnapon gyűjtést kezdeményeztünk az Állami Biztosító fiókjaiban a dohányzásról leszoktató országos hálózat megsegítésére. Az összegyűjtött pénzt az Állami Biztosító megkészszerve utalja át az Országos Egészségvédelmi Alapra.

Kik irányítják a helyi csoportokat? Milyen gondok és problémák jelentkeztek a féléves munka során, hogyan kívánják megoldani ezeket?

[...]

Alapvető probléma, hogy mindössze 11 tagú vezetőséget választottunk, akik többségükben vidéken tevékenykednek. Így a koordinációs, irányító-szervező és főleg titkársági munka során nagyfokú túlterhelés jelentkezett. Ezért a nyár elejére tervezett közgyűlésen jelentős létszámmal kell kiegészítenünk a vezetőséget, főként budapesti aktivistákkal az arányosabb munkamegosztás érdekében.

Munkánk során bizonyossá vált, hogy csak úgy alakíthatunk ki tömegbázist, ha az egyéni tagdíjfizetési kötelezettséget eltöröljük. Mindenki anyagi lehetősége szerint fizethet támogatást. A jövőben főként a jogi személy tagjainak pénzügyi támogatására számíthatunk.

A pillanatnyi taglétszámról pontos számadatunk nincs, óvatos becslés alapján a tagok száma tízezer fő körül van.

Egyesületünk valójában hatmillió nemdohányzó magyar állampolgár érdekeit képviseli.

Budapest, 1988. április 4.

Illyésné Gyenizse Erzsébet
titkár
Budapest
8-as
Pf. 8. 1378
Telefon: 339-790
[Kézírással]
Riporter: Juhász Judit [...]

Jelzet: MOL XIX-C-13-a-1195-1988. (Magyar Országos Levéltár Szociális- és Egészségügyi Minisztérium)

b.

Illyésné Gyenizse Erzsébet hozzászólása az Országos Egészségvédelmi Tanács 1988. május 27-ei ülésén

Hozzászólás az Országos Egészségvédelmi Tanács 1988. május 27-i ülésén

Tisztelt Elnök Asszony! Tisztelt Országos Egészségvédelmi Tanács!

A Minisztertanács 1063/1987. (10.) számú határozata az egészségmegőrzés hosszú távú társadalmi programjáról, a 2. számú melléklete 5. pontjában úgy rendelkezik, hogy „Jogszába kell foglalni a dohányzás korlátozásának eszközeit, különös tekintettel a nem dohányzók érdekeinek védelmére.” Tehát a Határozat szélesebb körű szabályozást tesz szükségessé, mint ami az első napirendi ponttal kapcsolatos előterjesztésben összeállításra került. *Vagyis nem csak a nem dohányzókat kell védeni az ártalmaktól, hanem a dohányzókat is, mert az ő érdekük is a dohányzás káros szenvedélyének mérséklése, illetve abbahagyása. A rendelettervezetnek tehát ki kell terjednie a dohányzás visszaszorításával összefüggő teendők teljes egészére.*

Vitatni kell az Előterjesztés II. fejezetének megállapítását, hogy a szabályozás önmagában nem érheti el többek között az elterjedés megelőzését, a nem dohányzók védelmét, a dohányáruk forgalmának csökkenését, stb. De nagyon igaz, hogy kedvező helyzetet teremt, és elindít egy dinamikus dohányzással szembeni mozgalmat, amely viszont éppen ezeket a célokat eredményezi. *Tehát a szabályozás eredményének tudható be.*

A II. fejezet [a] népszavazás szükségességét is felveti, hogy a politikai helyzet kedvező-e egy ilyen széles körű korlátozást jelentő jogszabály kiadására. Véleményem szerint a politikának nem szabad alárendelni ezt az ügyet. A szóban forgó törvénynek legalább 2000-ig ki kell fejtenie hatását, de ez nem jelentheti azt, hogy időközben finomítások, kisebb módosítások nem történhetnek, ha ezeket az idő szükségessé teszi.

A dohányzás közismerten káros, szervezetet romboló hatását tényekkel és adatokkal már sok esetben alátámasztották, ezért a tervezett jogszabály mielőbbi hatályba lépése társadalmi érdek.

A népszavazás kérdésében az Alkotmány 30. paragrafusának 1. bekezdés d) pontja rendelkezik, miszerint: Az Elnöki Tanács *országos jelentőségű* kérdésekben népszavazást rendelhet el. Tekintettel arra, hogy ettől sokkal fontosabb ügyekben sem volt népszavazás, ezt teljesen indokolatlannak tartom, időhúzásnak!

A III. fejezetben a jogszabály tartalmi elemei között célszerű szerepeltetni a nevelők, az egészségügyi intézményekben dolgozók, a vezető személyiségek *felelősségét!* is, akiknek példamutatása döntő lehet a leszokásban. Ezekre is célszerű valamilyen szankciót alkalmazni.

Mivel a munkáltatónak is érdeke, hogy minél kevesebb dolgozója dohányozzon, mert ezzel az egyén munkaidő kihasználása és munkaintenzitása is nő, a *dolgozót érdekeltté kell tenni* a dohányzástól való leszokásban, illetve nem dohányzásban.

A IV. fejezetben a jogszabály végrehajtásának elrendelésére 1989. II. félév került rögzítésre, ellentétben az 1987. december 10-i 1063. számú MT határozatban megszabott 1988. szeptember 30-i előterjesztési határidővel.

Az előterjesztés 2. számú melléklete tartalmazza a dohányzásra vonatkozó *eddig hatályos jogszabályokat*. Összeállította dr. Bodnár Béla, az Országos Egészségnevelési Intézet volt jogtanácsosa, Egyesületünk alapító tagja, ezért az anyagot már korábban széles körben elemezve megállapítottuk, hogy az *eddig jogszabályok maradéktalan betartásával* már jelenleg sem jelentene ekkora gondot a dohányzás. Ezt a véleményt képviseli a Szakszervezetek Országos Tanácsa tanulmányterve is, amelyben példaadóan jelöli ki a szakszervezetek feladatát a nemdohányzók védelmében. A dohányzás számottevő csökkentését csak úgy tudjuk elérni, ha az egészségneveléssel és egészségvédelemmel foglalkozók *nem dohányoznak a nyilvánosság előtt! Nem lehet hitele annak az egészségnevelőnek, aki az egészségmegőrzés bajnokaként rabja valamelyik szenvedélybetegségnek!*

Szomorú tapasztalatot szereztem a Siófokon rendezett FITT „88” egészségügyi konferencián, ahol a résztvevők nagy hányada dohányzott. A konferencia-teremben csak azért nem volt dohányzás, mert a kezdés előtti percekben szóvá tettem a főrendezőnek, hogy miért vannak hamutartók a teremben az országos egészségmegőrző célú konferencián? Így a hamutartókat az *utolsó pillanatban összeszedték és kivitték*.

Végül, de nem utolsósorban a Dohányzás Elleni Munkabizottságnak személyes tapasztalataim alapján javaslom, hogy üléseihez a *kedvező technikai feltételeket* is biztosító Országos Egészségnevelési Intézet tanácstermét vegye igénybe, az Intézet az OET alapintézménye. Egyesületünk is itt működik. Itt rendelkezésre állnak az Intézet szakemberei és jól felszerelt könyvtára.

A dohányzási küzdelem ez évi kiemelt feladataira tekintettel különösen fontosnak tartom, hogy a Munkabizottság vezetője *szakmailag és társadalom-orvostani vonatkozásban* is gyakorlott, elismert vezető személyiség legyen, hasonlóképpen a már létrehozott bizottságok tiszteletreméltó vezetőihez.

Kérem javaslataim és észrevételeim szíves elfogadását.

Illyésné Gyenizse Erzsébet
Országos Füstmentes Egyesület titkára
az Országos Egészségvédelmi Tanács tagja

Jelzet: MOL XIX-C-13-a-86/M-1988. (Magyar Országos Levéltár Szociális- és Egészségügyi Minisztérium)

c.

Országos Füstmentes Egyesület 1988. június 11-ei vezetőségi ülése Illyésné Gyenizse Erzsébet titkári beszámolója

Vezetőségi ülés 1988. június 11-én:

Nagy-nagy szeretettel köszöntök én is minden résztvevőt. Egyesületünk éppen tegnap volt nyolc hónapos! Jókora csecsemő, akivel nagyon sok gond és vesződés van. Több mint az ötös ikrekkel lehetett annak idején, pedig azokhoz akkor dőlt az állami és társadalmi segítség. Amit én valójában nem mondhatok el. Sok szép és nagy ígéret volt, van, vállalkozók kezdetben is voltak. Mégis a bölcs, bibliai mondást kell idéznem, hangsúlyoznom:

„Az aratnivaló sok, a munkás kevés!”

Ezért kerestem, keresünk segítőt. Több tucat levelet körmöltem a kórházi ágyon, közülük jó néhány nem ért rá válaszolni, de többségük, ha nem is tud majd segíteni, de írt, vigasztalt, buzdított! Ez is valami!

Hála Istennek, többen vannak a leendő segítők, vezetőségi tagok, mind, akik most el tudtak jönni ide a kedves meghívottak közül. Szemrehányást senkinek sem tehetünk, csakis magunknak. Nagyon szerencsétlen ötlet volt az iskolaév befejezése utánra kitűzni ezt a vezetőségi ülést. Ki gondolt akkor még a ballagásokra és az iskolai találkozók szezonjára?

Halcsik Antal kunadaci vezetőségi tag ballagásra megy most, expressz levélben írta meg, hogy keresztfia ballag. Tatár József 45 éves diplomaosztási találkozóán vesz részt. Hárman lebetegedtek, sajnos dr. Farkas Emília elnök, korábbi betegségei súlyosbodtak, erről később bővebben fogok szólni. Sojnóczki Judit salgótarjáni helyi csoport vezetője veszélyeztetett terhes. Férfjét felkértem levélben a helyettesítésre itt a vezetőségi ülésen, nem válaszoltak. Tegnap este telefonon próbáltam kapcsolatot teremteni, eredménytelenül. [Kézírással: Eljöttek mindketten az ülésre.] Szabó József lelkipásztor Törökszentmiklóson, súlyos vakbélműtéten esett át, sebe nehezen gyógyul, így semmiképpen nem vállalkozhat az utazásra.

Tehát a 11 fős vezetőségből mindössze hatan vagyunk itt, éppen hogy határozatképesek vagyunk, pedig nagyon-nagyon fontos ügyekben szükséges döntenünk, a fázadozásaink eredményessége és a jövőnk a kezünkben van.

Nem szeretnék nagy szavakkal játszani, de valóban erről van szó most. Mielőtt erre rátérnék, néhány gondolatot az eredményekről, elismerésekről, majd kis visszaillesztést a nyolc-hónapos múltra, újszülött kortól a mostani csecsemőkorig.

Mindenki, illetve legtöbben ismerik a közelmúltban elhangzott rádió-nyilatkozatot, amit ugyan jól lerövidítettek, mivel a szerkesztő erősen bagós egyéniség, nem igen tűrhette a sikereket emlegetni.

Közel tízezres a taglétszámunk, komoly szervek, országos gyógyintézetek, SZOT, Állami Biztosító Vezérgazgatósága vannak tagjaink között jogi személyként. Komoly személyiségek ismerik el az elért eredményeket. Dr. Csehák Judit miniszter asszony másolatban itt átadott levele is ezt bizonyítja, amivel nyugtázza a Nők Magazyn májusi számában Kertész Magda írását az elért eredményekről, célokról, külszjkedésről is.

Miniszter asszony szóban a kifejezését adta az elismerésének, a megbecsülésnek. Május 27-én a Parlamentben ülésezünk az Országos Egészségvédelmi Tanács tagjaival. Amikor elsorolták a testületből éppen távollévőket, külföldi út vagy betegség miatt, akkor miniszter asszony hangsúlyozta, hogy: „Viszont eljött Gyenizse Erzsébet betegen is, kórházi kezelésből. Kérem az orvoskollégákat, hogy tartsuk őt szemmel!”

Visszatekintve a nagyon nehéz, görögnyós útra, meg kell állapítani, hogy az alapvető hiba a rendkívül alacsony vezetőségi taglétszám volt. A 11 fő még helyi egyesületnél is igen kevés, nem pedig egy országos egyesületnél! Még ha mindenki teljes erőbedobással dolgozott volna, úgyszólván leterheltséget jelentett volna.

A 11 főből 3 vezető: elnök vidéki, ezért az elnökhelyettest úgy választottuk ki, hogy mindenképpen budapesti legyen. A titkár is budapesti.

A nyolc vezetőségi tagból 6 fő vidéki, de ebből egy fő Budapest határában lakik, amely két busszal megközelíthető, ezért budapestiként vettük volna számításba a tervezett munkaosztásnál, vagyis ideális körülmények között 3 bp-i tag és a két bp-i vezető, összesen 5 fő munkálkodott volna a fővárosban. Ez a vezetőség összetételéből 45% lett volna.

Sajnos, azonban ez a valóságban nem így történt, mert egyre reménytelenebbül láttam, hogy egyedül kell végezni az összes munkát, a sok száz súlyos levél megírását, feladását, a fontos mellékletek másoltatását, szállítását. Egyedül Mézes Gyöngyi segített a rendezvények szervezésében kezdettől fogva és elkészítette a jegyzőkönyveket. A titkársági munkában csak most áprilistól tud részt venni sokirányú elfoglaltságai miatt. Az október 10-én megválasztott vezetőség budapesti illetőségű elnökhelyettese és vezetőségi tagok nagyon fontos munkáikra hivatkozva egyáltalán nem vettek részt az egyesületi munkában. A vidéki csoportok aktivistái lelkesen dolgoztak, irták, küldték a leveleiket, beszámolóikat, ugyanígy a céljainkkal egyetértő, minket segítő szervek képviselői is. De mindez sokszorozta a szervezési és adminisztratív feladatokat. Napközben szaladgáltam tárgyalni, telefonálások, azután vacsora után már hozzá is jutottam a tényleges titkársági munkához. Gyakori esetben hajnalban lopóztam be a konyhából a szobába lefeküdni zsisbadt fejjel és végtagokkal. Mint egy „kikapós menyecske”, úgy lopakodtam, hogy férjem észre ne vegye. Jogosan haragudott már vállalomra, látva betegségeim fokozódását, minden segítsége ellenére is. Ketten sem győztük a munkát. Amikor áprilisban már mindkét kezem megtámadta az inhomóvgyulladás - az Egyesület éppen felesztendősen típegett.

A május hónapot kórházban töltöttem, persze csaknem teljes gőzzel dolgoztam, csak éppen nem gépeltem, mert írógéppel a kórteremnek nincsenek felszerelve huzatott titkárok miatt! Körmöltem a leveleket ott is, telefonáltam az egyesületi munkatársaknak naponta, szerveztem ott a kórházban is. A gyógykezelésemet végző kórházi osztály teljes gyógyító kollektívája, mint szocialista brigád belépett az Egyesületbe. Az osztályvezető főorvos, dr. Zahumenszky Zsille őstől vezetőségi tagunk lesz, közvetlen munkatársunk. Elkötelezett dohányzás ellen küzdő. Kórházi bent létem idején valóban érvényt szereztem a dohányzási tilalomnak. Megszüntették a kezelőhelyiségben, ahol fizioterápiát végeztek, a dohányzást, ahol bemenetelemig bizony hamutartók sorakoztak az asztalon, a kedves betegek füstfelhőben üldögéltek szólanul, mert általában nem jellemző, hogy szót emelnek! A betegszállítók is felhagytak füstölési passziójukkal, amikor éppen tolják a beteget a tolokocsiban. Sajnos, ezek életközéleből így néznek ki! Nagyon sok a tennivaló, különösen, ha valaki még nem beteg ennyire, az lankadatlanabban tudhat dolgozni.

Általában nem szokásom, hogy leírjam a mondandóimat. Most viszont olyan szűkre szabott az idő, mert sok fontos téma van, nem szeretnék elkalandozni. De a legfontosabbat el kell mondani. Látni kell a múltat hibáival, tanulságaival együtt, hogy jobban építhessük a jövőt!

Az Országos Egészségvédelmi Tanács május 27-i ülésén volt előterjesztés az öntevékeny helyi kezdeményezésekkel kapcsolatban. Ebben a legfontosabb tapasztalatok fejezetben szó esik a következők rögzítéséről:

- A kezdeményezések helyi anyagi támogatása az esetek többségében az ígért szintjén maradt, a „központi támogatási összegek felhasználását követően a kezdeményezések többsége elhalt, hatékonyság vizsgálatuk egyáltalán nem vagy csak felületesen történt meg”.

Természetesen ehhez a napirendi ponthoz is hozzászóltam az OET ülésén, hangsúlyoztam, hogy az Egyesület kezdeményezőjeként érzem a nagy felelősséget és ezért vagyok kénytelen beteg, kórházi ápoltként is dolgozni, mert nem szeretném, ha velem együtt az Egyesület is „kihunyna”! Tehát ezért vagyunk most itt ennyien, hogy ne töltszoroskadva, megrokkanva, a társadalmi munka hősi halottjaként kelljen megbánni a kezdeményezést. Szeretném, szeretném átadni a stafétabotot fiataloknak, egészségesebbeknek, és addig is megosztani a munkát. Széchenyi bölcsességével alátámasztva:

„Egynek minden nehéz, soknak semmi sem lehetetlen!”

Most még egy fontos személyi kérdést beszéljünk meg, és utána a konkrét feladatokról.

Dr. Farkas Emília elnök asszony betegségei rosszabbodása miatt kénytelen megválni tisztségétől, kéri a felmentését, és azt, hogy keressünk helyette elnököt. Bármennyire is sajnáljuk, hogy nélkülünk kell közlünk személyét, de megértéssel el kell fogadnunk, hiszen évek óta rokkantnyugdíjas ő is, és nem kívánhatjuk, hogy egészségét veszélyeztesse. Nagyon sok orvos tagunk van Budapesten, most a közeli jövőben közülük keresünk elnöki funkciót vállaló tagot.

Jelenleg egyik országgyűlési képviselő, főorvos tagunk megnyerésén fáradozunk, aki Budapesten lakik. Ezt a szükségszerűen bekövetkező változást ki kell használni arra, hogy minden probléma simább megoldása érdekében fővárosban elérhető legyen az Egyesület elnöke. Kérem a T. Vezetőséget, hogy járuljon hozzá elnök asszonyunk kéréséhez, ezáltal a következő vezetőségi ülés időpontjáig bizonyára találunk alkalmas, agilis, elkötelezett elnököt, akit következő ülésünkön kooptálhatunk, majd az őszi kiegészítő választáson megválaszthatunk.

Szólni kell még az időközben történt kooptálásokról:

Dr. Káldy Mária, Nagy László és Szabó József kooptáltak, mindhárman nagy lelkesedéssel és következetességgel végzik vállalt munkáikat.

Szavazzuk meg Elnökünk felmentés iránti kérelmét betegségei súlyosbodása miatt.

Az OET ülésén megvitatott törvényjavaslat-tervezet a dohányzás korlátozására, ismertetése, a hozzászólás és a szűkebb vezetőségi ülésén már összeállított kiegészítő megismerése.

Állásfoglalás célja, fontossága.

Szavazás.

Munkabizottságok alakítása, vezetők kijelölése:

Tájékoztató és marketing munkabizottság. Vezetője: Szántó Iván, az alapító jogi személy, Hírnök Marketing Kisszövetkezet elnöke. Tagjai: Tungli Zsuzsa újságíró, Budainé Demeter Ágnes, Miklós Géza vez[etőségi] tag.

Nevelési és oktatási munkabizottság: Szegő Péter tanár.

Szaktanácsadás-leszokáshoz segítségnyújtási munkabizottság:

Dr. Káldy Mária vez[etőségi] tag, Szabó Zsigmondné.

Jogi, érdekképviseleti munkabizottság: Dr. Konkoly Gyula, [a] SZOT munkajogásza.

Szakmai és szabadidős rendezvények szervezése, kulturális, stb.: Dr. Fodorné Csepregi Zsuzsa, János Kórház egészségnevelő főmunkatársa.

Jelvénykészítés, terjesztés.

Embléma egyszerű elfogadása és minél szélesebb körben terjesztése.

Illyésné Gyenizse Erzsébet
titkár

***

Az Országos Füstmentes Egyesület vezetőségi ülésének állásfoglalása

1988. június 11.

Országos Füstmentes Egyesület
Budapest, Népköztársaság útja 82.
Pf. 8. 1378

250/1988.

Az Országos Füstmentes Egyesület 1988. június 11-én
megtartott vezetőségi ülésén elfogadott határozati javaslat

A vezetőségi ülés meghallgatta az Egyesület titkárának, Illyésné Gyenizse Erzsébetnek az Országos Egészségvédelmi Tanács 1988. május 27-i ülésén elhangzott hozzászólását. A hozzászólásban foglaltakkal a vezetőség és a meghívott aktivisták teljes mértékben egyetértének.

Kiegészítésül kívánjuk rögzíteni az alábbiakat:

- 16 éven aluliak ne vásárolhassanak dohányterméket, mert csak így tudjuk biztosítani a rászokás megelőzését.
- Országunk lakosságának rossz egészségi állapota megköveteli, hogy
  - az egészségügyi dolgozók,
  - a nevelési és oktatási intézmények dolgozói és
  - közéleti személyiségekrészére a *dohányzás nem magánügy*, tehát a nyilvánosság előtt ne dohányozhassanak!
- Az Országos Egészségnevelési Tanács által létrehozandó Dohányzás Elleni Munkabizottság elnökének javasoljuk: Dr. Botta Ádámot, az Országos Egészségnevelési Intézet főigazgató főorvosát.

Tagjainak javasoljuk többek között:

Bánffy György színművész, országgyűlési képviselő
Dr. Huba Jenő osztályvezető főorvos, Országos Kardiológiai Intézet
Dr. Gubacsi László Bács megyei főorvos, országgyűlési képviselő
Dr. Konkoly Gyula, [a] SZOT munkajogásza
Dr. Korondi István titkárok ORFI főigazgató főorvosa
Dr. Lépes Péter Tétényi úti Kórház főigazgató főorvosa
Dr. Mezey Károly kiskvárdai főorvos, országgyűlési képviselő
Dr. Pados Gyula Tétényi úti Kórház, c. egyetemi docens
Dr. Péterfy Réka országgyűlési képviselő, Budapest
Dr. Schweiger Ottó prof., [az] OKTPI főigazgatója
Szántó Iván Hírnök Marketing Kiszövetkezet elnöke
Az Egyesület tájékoztatói és marketing munkabizottságának vezetője
Szász András ügyvezető igazgató, Állami Biztosító Vezérigazgatósága
Tóth Istvánné országgyűlési képviselő, Kiskunhalas.

- A népszavazás helyett teljes mértékben célravezetőnek tartjuk, hogy valamennyi sajtótermékben és hírközlő szervben vitafórumot rendezzenek a dohányzás ártalmairól és korlátozásáról.

Az előzőekben rögzítettek az Egyesület vezetősége

ÁLLÁSFOGLALÁSKÉNT

megküldi szíves intézkedésre:

dr. Csehák Judit szociális- és egészségügyi miniszter asszonynak
az Országos Egészségvédelmi Tanács elnökének
dr. Ajkay Zoltán, az Országos Egészségvédelmi Tanács titkárnak
dr. Pesta László, az Országgyűlés Szociális- és Egészségügyi Bizottsága elnökének
és tájékoztatásul:
dr. Mezey Károly országgyűlési képviselő részére, a „Törvényjavaslat a nemdohányzók védelmében” című előterjesztés előkészítőjének
Tolnai Ildikó, [a] Szakszervezetek Országos Tanácsa Szociálpolitikai Munka- és Egészségvédelmi Osztály vezetőjének.

Budapest, 1988. június 11.

Dr. Farkas Emília
elnök helyettes

Illyésné Gyenizse Erzsébet
titkár

***

Illyésné Gyenizse Erzsébet kísérőlevele az egészségügyi miniszternek

1988. június 11.

Országos Füstmentes Egyesület
Budapest, Népköztársaság útja 82.
Pf. 8. 1378

86/M/1988.

251/1988.

Dr. CSEHÁK JUDIT
Miniszter asszony, az Országos Egészségvédelmi Tanács elnöke
Szociális- és Egészségügyi Minisztérium

Budapest V.
Arany János u. 6-8.
501 Posta Pf. 1.
1361

Kedves Miniszter Asszony!

Szívből köszönöm a május 24-én kelt levelében küldött jókívánságait.

Mellékelem szíves intézkedésre a mai napon megtartott vezetőségi ülésen elfogadott határozati javaslatunkat, mint állásfoglalást.

Csatolom szíves tájékoztatására az ülésen elmondott titkári beszámolómat is, valamint a Márka Füstmentes Étterem étlapját.

Mellékelem még dr. Káldy Mária és dr. Pados Gyula egyesületi tagjaink összeállításait a dohányzásról való lemondással kapcsolatban.

Szíves elnőzését kérem, hogy a korábban postázott, gyógytorna kazettákra vonatkozó közérdekű összeállításomhoz nem írhattam csatolólevelet, azonban akkor még kórházi ápoltként nem volt lehetőségem. Bízom benne, hogy ettől függetlenül is figyelem felkeltő volt.

Jó egészséget kívánva,

szívélyesen üdvözlöm:

Illyésné Gyenizse Erzsébet
titkár

Budapest, 1988. június 11.
Mellékel: 8 db

Jelzet: MOL XIX-C-13-a-86/M-1988. (Magyar Országos Levéltár Szociális- és Egészségügyi Minisztérium)

d.

Az Országos Dohányfüstmentes Egyesület és a „Józan Élet” Egészség- és Családvédő Országos Szövetség nyílt levele az Országgyűléshez

1988. december 14.

Tisztelt Országgyűlés!

Népünk egyre romló egészségi állapota iránti aggodásunktól vezérelve emeljük fel szavunkat, s kérjük az Önök segítségét.

Úgy gondoljuk, minden lehetőséget fel kell használnunk a lakosság egészségromlásának megakadályozása érdekében.

Közismert tény, hogy a 30-50 éves korosztály halálozási aránya világviszonylatban is nálunk a legmagasabb. Ugyanakkor a fiatalok körében is egyre jobban terjednek a szenvedélybetegségek, az egészségtelen életmód káros szokásai.

Alapvető nemzeti érdekünk fűződik ahhoz, hogy az egészségmegőrzés társadalmi programja megvalósuljon. Ennek egyik garanciája az is lehet, hogy a közéleti személyiségek, pedagógusok, nevelők, egészségügyi dolgozók személyes példamutatással járnak elől.

Nem lehet hitele annak az egészségnevelőnek, orvosnak, de politikusnak sem, aki az egészségmegőrzés szószólójaként rabja valamelyik szenvedélybetegségnek.

Sajnos, a szavak inflációja és a tettek erőtlensége tapasztalható még e téren.

Kérjük Önöket, hogy támogassák törekvéseinket, s legyen az Országgyűlés e tekintetben is a követendő, mintaadó fórum.

Fekete János
„Józan Élet” Egészség- és
Családvédő Országos
Szövetség

Illyénné Gyenizse Erzsébet
Országos Dohányfűstmentes
Egyesület

Készült az Állami Biztosítónál.
Kelt: 1988. december 8-án, Stadinger István engedélyével.
400 példányban leadva az Országgyűlés Irodáján.
Budapest, 1988. december 14-én.

***

**Az Országos Fűstmentes Egyesület közgyűlésének tiltakozó határozata
1988. december 17.**

Az ORSZÁGOS DOHÁNYFÜSTMENTES EGYESÜLET 1988. december 17-én megtartott küldött-közgyűlésén az elnöki beszámolóhoz csatlakozóan elhangzott, majd egyhangú szavazással érvényesített Határozat.

Dr. Konkoly Gyula elnök beszámolója hangdokumentációban rögzítésre került, ez képezi az alábbi szövegerinti szöveg alátámasztását:

A küldött-értekezlet hatalmazza fel az Egyesület vezetőségét arra, hogy az Egyesület érdekeinek érvényesítése végett igényelje az illetékes szervnél a parlamenti képviselő biztositását.

Kérünk további felhatalmazást arra is, hogy illetékes helyen tiltakozunk amiatt, hogy az Országos Egészségnevelési Intézet épületében, ahol hazai és külföldi egészségnevelők, sajtóképviselek folyamatosan megfordulnak, s ahol az Egyesület is helyet kapott, továbbra is kétségessé tegyék az Intézet hitelét a jelenlegi dohányzás miatt.

A fenti szöveget egyhangúan jóváhagyták.

Budapest, 1988. december 17.

Illyénné Gyenizse Erzsébet
főtitkár

Schiffer Rita
főtitkár-helyettes
jegyzőkönyvvezető

Jelzet: MOL XIX-C-13-a-2329/Min.-1988. (Magyar Országos Levéltár Szociális- és Egészségügyi Minisztérium)

***

Az Országos Fűstmentes Egyesület főtitkárának kísérőlevele dr. Csehák Judit szociális- és egészségügyi miniszterhez

1988. december 20.

Országos Dohányfűstmentes Egyesület
Budapest, Népköztársaság útja 82.

Dátum: 1988. december 20.
Hiv. számunk: 447/1988.

**A DOHÁNYZÁS KÁROS
AZ EGÉRSZÉGRE!**

Szociális- és Egészségügyi Minisztérium
Dr. CSEHÁK JUDIT miniszter

Budapest V.
Arany János u. 6-8.

Népünk egyre romló egészségi állapota iránti aggodásunktól vezérelve „Nyílt levelet” küldtünk az Országgyűlésnek a „Józan Élet” Egészség- és Családvédő Országos Szövetséggel közösen, melyet küldött-közgyűlésünk - köztük több Országos Egészségvédelmi Tanács tag is - egyhangúlag elfogadott. Szíves tájékoztatásul mellékeljük a „Nyílt levél” egy példányát.

Ugyancsak csatoljuk kollektív határozatunkat, melyben tiltakozunk az Országos Egészségnevelési Intézetben újabban eluralkodott dohányzás és dohányfüst ellen, valamint az Intézet megbízott igazgatójához írt válaszlevél másolatát is. Kérjük hatékony szíves intézkedését az ügyben.

Nem lehetünk a meghátrálás emberei, hanem a HIT-éi, mert a meghátrálás emberei elvesznek, de a hitéi megmaradnak. Hinnünk kell abban, hogy a jóindulat és a józan ész előbb-utóbb győz e téren is, és meghozza a maga gyümölcsét, visszahozza az elsikkasztott illúziókat.

Nem informálni, elhallgatni dolgokat annyi, mint félrevezetni, hazudni. A mi harmincnégyezres tagságunk - a mostoha körülmények dacára is - szívből akarja teljesíteni az egészségmegőrzés társadalmi programjából vállalt részét.

Tisztelettel:

Dr. Konkoly Gyula
elnök

Illyénné Gyenizse Erzsébet
főtitkár

Melléklet: 3 db

Jelzet: MOL XIX-C-13-a-2329/Min.-1988. (Magyar Országos Levéltár Szociális- és Egészségügyi Minisztérium)

A „Rák ellen, az emberért, a holnapért!” alapítvány „Füstmentes Nap” kampánya

a.

***

Uzonyi Tamás levele Vítay Tamásnak Javaslat az „Egy nap dohányzásmentes Magyarországot!” akcióra 1988. január 18.

HUNGÁRIA BIZTOSÍTÓ
Vezérigazgató

Budapest, 1988. január 18.

Vítay Tamás elvtársnak
„Rák ellen, az emberért, a holnapért!”
Alapítvány kuratórium elnökének

Kedves Vítay Elvtárs!

Befejezéséhez közeledik a Hungária Biztosító által egy évre meghirdetett „Füstmentes Falu” akció. Az előzetes feltételek szerint február végén kell eredményt hirdetnünk: mely falvaknak ítéli oda a társadalmi bizottság az általunk kitűzött 1 500 000 forintot, illetve a kisfalvak számára az OENI által ígért 100 000 forintot.

A díjkiosztás teremtette hatást kívánjuk felhasználni a nemzeti egészségmegőrző program céljait szolgáló akcióra.

Javasoljuk az Egészségügyi Világnapra, melyet a WHO dohányzás ellenes nappá nyilvánított, szervezzük meg az „Egy nap dohányzásmentes Magyarországot!”.

Lényege: kérjük, hogy az Egészségügyi Világnapon nyilvános helyen és közterületen ne dohányozzon senki sem. Továbbá a dohányzásra költött egy napi összeget mindenki adja a „Rák ellenes” alapítványnak. A Hungária Biztosító vállalja: amennyi az országos gyűjtésből összejön, ugyanakkora összeget ad a nemzeti egészségmegőrző program céljára.

A felhívást az alapítvány kuratóriuma teszi közzé, az akció részletes tervét a Hungária Biztosító dolgozza ki, költségeit is vállalja. (Előzetes terv mellékelve.)

A gyűjtést - közjegyzői ellenőrzés mellett - iskolai szünet lévén - diákok végzik, így ennek is jelentős egészségnevelő hatása érvényesül.

Elvtársi üdvözléssel:
Uzonyi Tamás

***

Felhívás az „Egy nap füstmentes Magyarország” országos akcióhoz

„Egy nap füstmentes Magyarország!”

Időpont: Egészségügyi Világnap, április 7.

A felhívás közzététele:

A „Füstmentes falu” akció díjkiosztásán.

Sajtótájékoztató a MUOSZ egészségügyi szakosztályával a díjkiosztás napján.

Agitáció folyamatosan március - április 6-ig, majd az eredmény összesítéséről.

Az iskola beszerzése:

Általános iskola 7-8, középiskola I-II. osztályaiból gyűjtőpárok.

Hungária Biztosító hálózat tájékoztatása, feladatai:

A helyi gyűjtés megszervezése

1. gyűjtőpárok kijelölése
2. gyűjtőhelyek kijelölése (HB hálózat)
3. közjegyzői megállapodás
4. számozott perselyek kiadása
5. számozott perselyek kibontása, jegyzőkönyv.

Perselyek:

Zárt műanyagból, egyszeri használatra, csak felvágással nyitható, számozott.

Megrendelés határideje: február 1.

A rendelt mennyiség leszállítása: április 1.

Darabszám megállapítás. Javaslat: 10 000 db (Írányár: db/20 Ft).

Átvétel: április 1-jén, országos szétosztás, számozás szerinti helyi szétosztás.

Operatív Bizottság:

Vítay Tamás

a kuratórium képviselője

Dr. Szabó Imre

Pálos Miklós

a Hungária Biztosító képviselője.

***

b.

Vítay Tamás és Csehák Judit levélváltása a „Füstmentes Nap” akcióról

Vítay Tamás levele az egészségügyi miniszterhez
1988. január 22.

86/M/[19]88.

Dr. Csehák Judit
miniszter

Szociális- és Egészségügyi Minisztérium
Budapest

Tisztelt dr. Csehák Judit!

Személyes találkozásunk nyomán másolatban mellékelem a Hungária Biztosító vezérigazgatójának ajánlatát, amelyet Kuratóriumunk végrehajtó bizottsága az Ön egyetértése nyomán elfogadott.

Az akció meghirdetése nyomán erőteljes tömegkommunikációs kampányt szervezünk, hogy az adott „Füstmentes” napon, már országszerte ismert legyen szándékunk. Egyszersmind arra kérem, szíveskedjék a Művelődési Minisztériumban eljárni, hogy a mozgalomhoz egyetértőleg csatlakozzanak, ami azt jelenti, hogy a maguk részéről is szervezik a tanulóifjúságot a gyűjtéshez.

A belügyminiszternél és a környezetvédelmi miniszternél a Kuratórium jelentkezik, hogy az ugyancsak az Ön javaslatára, arra a napra (április 7-e) a maguk részéről ők is segítenek a levegő füstmentesítésében.

Engedelmeivel, április 7-ig rendszeresen tájékoztatom, hogyan haladunk.

Budapest, 1988. 01. 22.

Tisztelettel:

Vitray Tamás
„A rák ellen, az emberért, a holnapért!”
Kuratórium elnöke

***

Csehák Judit kézírásos levélettervezete Vitray Tamásnak

[Kézírásos levél.]

Kedves Vitray Tamás!

Örömmel olvastam tájékoztató sorait a „Füstmentes Nap” szervezési eredményeiről. Öröndetes a széles körű csatlakozási kedv, mely minden bizonnyal kedvező visszhangra is talál. Ígéretem szerint a Művelődési Minisztériumban megkerestem Gazsó [e]lv[í]t[árs]at, és kértém segítségüket az akció sikeres lebonyolításához. Egyetértésük esetében Önt személyesen fogják megkeresni.

[Dátum nélkül.]

szívélyesen üdvözlö
Cs[ehák] J[udit]

***

**Vitray Tamás levele az egészségügyi miniszterhez
1988. február 10.**

86/M/19]88

Dr. Csehák Judit
miniszter

Szociális és Egészségügyi
Minisztérium
Budapest

Tisztelt dr. Csehák Judit!

Nagyon röviden, hogy legyen ideje elolvasni, számolok be, hogy állunk a „Füstmentes nappal”.

1.) Az akciót március 14-i gálakoncertünkön hirdetjük meg (Vigadó). A gálakoncerten - visszaigazolva - csupa nagy név vesz részt.

2.) Az akcióban a Magyar Posta is részt vesz, ugyanis április 7-én, amikor arra hívjuk fel a dohányosokat, hogy legalább aznap ne dohányozzanak, és az arra költendő összeget adják a rákellenes mozgalom céljára, az ország 18 100 piros postaládájába minden borítékolás vagy egyéb körítés nélkül fém- és papírpénzt egyaránt be lehet majd dobni. Ugyancsak több ezer hivatalos postaszákkal, amelyet speciálisan lezárható kupakkal látunk el, iskolás gyerekek gyűjtenek ugyanezen elv alapján a felnőttektől. (Szépen kérem, ne feledje, hogy kedvesen elvállalta, miszerint beszél a művelődésüggyel e tárgyban. Aznap iskolaszüneti nap, húsvéti szünet.)

3.) A Hungária Biztosító, minden különösebb reklámigény nélkül a befolyt összeget megduplázza.

4.) Horváth István belügyminiszternél jártam - az Ön tanácsának megfelelően -, aki elvben máris egyetértett az aznapi kipufogó gáz méréssel, továbbá javaslatomra ugyancsak elvben még, egyetért azzal is, hogy a tanácsi kezelésben lévő parkírozó helyek (országosan) április 7-i jövedelme is ezt a célt szolgálja.

A környezetvédőkhöz ezután megyek, remélem, hasonló eredménnyel, egyelőre ennyi a közlendőm. Arra kérem - ha tán' feleslegesnek is látszik -, akárhoa két sorban, igazolja vissza, hogy egyetért és változatlanul támogat bennünket, mert ez fontos a továbblépés szempontjából. Addig is

tisztelettel üdvözlö

1988. 02. 10.

Vitray Tamás

***

86/M/1988.
Gazsó Ferenc elvtársnak,
művelődési miniszterhelyettes

B u d a p e s t

Kedves Gazsó Elvtárs!

A Hungária Biztosító mellékelte javaslatát, valamint a „Rák ellen az emberért, a holnapért!” alapítvány kuratóriuma egyetértése alapján, az Egészségügyi Világnapon - április 7-én - „Füstmentes napot”, „Egy nap dohányzásmentes Magyarországot!” kívánunk szervezni. Ehhez kérjük a Művelődési Minisztériumot, hogy egyetértően csatlakozzon a mozgalomhoz, és szervezze a tanuló ifjúságot a gyűjtéshez. A Magyar Posta felajánlása alapján több ezer speciális kupakkal lezárható hivatalos postaszákból az iskolásoknak a felnőtt dohányosoktól kellene összegyűjteni az e napra dohányzásra költendő összeget, hogy azt adják a rákellenes mozgalom céljára. Az akcióhoz a Belügyminisztérium és a Környezetvédelmi és Vízgazdálkodási Minisztérium is csatlakozik.

Amennyiben Önök is támogatni kívánják a mozgalmat, kérjük, megbízott munkatársain keresztül szíveskedjenek felkeresni az alapítvány kuratóriumának elnökét, Vitray Tamást.

Segítségüket köszönve.

Budapest, 1988. február 17.

Elvtársi üdvözléssel:
(Csehák Judit)

***

**Csehák Judit egészségügyi miniszter levele Vitray Tamáshoz
1988. február 17.**

EGÉSZSÉGÜGYI MINISZTER
86/M/1988.

Vitray Tamás
MAGYAR TELEVÍZIÓ

B u d a p e s t

Kedves Vitray Tamás!

Örömmel olvastam tájékoztató sorait a Füstmentes Nap szervezési eredményeiről. Örvedetes a széles körű csatlakozási kedv, amely minden bizonnyal kedvező visszhangra is talál.

Ígéretem szerint a Művelődési Minisztériumban megkerestem Gazsó elvtársat, és kértém segítségüket az akció sikeres lebonyolításához. Egyetértésük esetén Önt személyesen fogják megkeresni.

További eredményes munkát kívánva
Budapest, 1988. február 17.

szívélyesen üdvözlí
(Csehák Judit)

***

**Vitray Tamás levele Csehák Juditnak
1988. április 13.**

Dr. Csehák Judit
Miniszter
Szociális és Egészségügyi
Minisztérium

B u d a p e s t

Tisztelt Dr. Csehák Judit!

Mert tudom, hogy érdekli, mellékelten küldöm a „Füstmentes nap” összecszerű eredményét. Az itt szereplő 4 636 585 Ft csak a postaládák és postaszákok tartalmát összegzi, ehhez járul még ugyanennyi a Hungária Biztosító gáláns „duplázási” ajánlata jóvoltából, félmillió a környezetvédők minisztériumától, 200 000 a Belügyminisztériumtól. 650 000 Ft felett van a képzőművészeti kiállításunkból befolyt összeg is, továbbá meghaladja az egymilliót a „Füstmentes nap” meghirdetése és az április 7-e közötti időszakban csekkszámlánkra befizetett pénzösszeg is. Minimum megdupláztuk az alapítvány eddigi vagyonát.

Ugye nem haragszik, hogy sietek megosztani ezt az örömhírt?

Vitray Tamás

1988. 04. 13.

***

**Csehák Judit miniszter válaszelevele Vitray Tamásnak
1988. április 19.**

SZOCIÁLIS ÉS EGÉSZSÉGÜGYI
MINISZTER
86/M/1988.

Vitray Tamás
Magyar Televízió
B u d a p e s t

Kedves Vitray Tamás!

Köszönöm, hogy megosztotta velem az örömhírt a „Füstmentes Nap” szervezési és összecszerű eredményeiről.

Örvedetes, hogy felhívásunk széles körben kedvező visszhangra és a dohányosok egyetértő támogatására talál.

Eredményes munkájukhoz tiszta szívből gratulálok és bizom benne, hogy a megduplázott vagyonból még hatékonyabban tudunk küzdeni a rák ellen, az emberért, a holnapért.

Budapest, 1988. április 19.

Szívélyes üdvözléssel:
(Dr. Csehák Judit)

Jelzet: MOL XIX-C-13-a-86/M-1988. (Magyar Országos Levéltár Szociális- és Egészségügyi Minisztérium)

Az Országos Füstmentes Egyesület „Füstmentes nap” kampánya

a.

Az Állami Biztosító és az Országos Füstmentes Egyesület megállapodása

MEG Á L L A P O D Á S

amely létrejött az Állami Biztosító (Bp. 1813 Üllői út 1/3.) és az Országos Füstmentes Egyesület (Bp. Népköztársaság útja 82. Pf. 8. 1378) között.

Az Állami Biztosító az egészségmegőrzés nemzeti programjában való sokoldalú részvétel szándékától vezérelve az Egyesület alapszabályának 3.1. pontja alapján belép az Országos Füstmentes Egyesületbe, jogi személy pártoló tagként.

1. Mint az Egyesület pártoló tagja, e megállapodás alapján vállalja, hogy közreműködik:
  - a. az Egyesület fénymásolási igényeinek kielégítésében (alapszabály-sokszorosítás, körlevelek, iratok sokszorosítása)
  - b. elkészíti az Egyesület propagandakiadványait házi nyomdájában, alkalmanként megállapított példányszámban
  - c. részt vesz a kiadványok terjesztésében az országos fiókhálózata útján.
2. Az Egyesület hozzájárul ahhoz, hogy az Állami Biztosító az általa készített kiadványokon az ÁB emblémáját is feltüntethesse és egyéb módon is felhasználhassa reklámpropaganda tevékenységében azt a tény, hogy az Egyesület pártoló tagja.
3. A jelen megállapodás 1988. január 1-jén lép életbe és határozatlan ideig tart.
4. A jelen megállapodás keret megállapodásnak tekintendő, amely a későbbiekben nem zárja ki az együttműködés egyéb formáit.

Szász András
ü[gy]v[ezető] igazgató
ÁLLAMI BIZTOSÍTÓ
ügyvezető igazgató

Illyésné Gyenizse Erzsébet
Orsz[ágos] Füstmentes Egyesület

b.

Az Országos Füstmentes Egyesület és az Állami Biztosító közös felhívása

1988. április 7-én ismét dohányzás elleni világnap lesz. Ebből az alkalomból az Országos Füstmentes Egyesület és az Állami Biztosító az egészségmegőrzés társadalmi programjához kapcsolódva az alábbi

felhívással

fordul a lakossághoz, a vállalatokhoz és intézményekhez:

Az Országos Korányi TBC és Pulmonológiai Intézet dohányzásról leszoktató országos hálózat kiépítését kezdte meg.

E munka megsegítésére gyűjtést rendezünk április 7-én, minden ÁB fiókban elhelyezünk egy gyűjtőládát.

Az egész országban ezen a napon összegyűlt pénzhez az Állami Biztosító hozzátesz még egyszer ennyit és átutalja a Pulmonológiai Intézetnek.

Állami Biztosító

Országos Füstmentes Egyesület
Illyésné Gyenizse Erzsébet
titkár

(aláíró: Deák Andrea
Állami Biztosító vezérigazgatója)

Budapest, 1988. február 12.

***

Felhívás a „Egészségünk jövője rajtunk múlik” című kiállításra

Egészségünk jövője rajtunk múlik!

Egészségünk jövője rajtunk múlik!

[Kézírással.]

Május 2-án - d. u.

megrendezi az

„Egészségünk jövője rajtunk múlik”

CÍMŰ KIÁLLÍTÁST

1988.

között.

Előadó:

A kiállításon az alábbi szolgáltatásokkal állunk az érdeklődők rendelkezésére:

- **Táplálkozási termékbemutató kóstolóval egybekötve - nonstop videoprogram**

EGÉSZSÉGÜGYI SZOLGÁLTATÁSOK (naponta 10.00 - 17.00 között):

- vérnyomásmérés
- házi patikák átvizsgálása
- drogtájékoztató
- alkohológiai tanácsadó
- dohányzásról leszoktató tanácsadó
- onkológiai tanácsadó
- edzési és táplálkozási tanácsadó
- szív-, érrendszeri tanácsadó

A kiállítás tablónyagát a Fővárosi Egészségnevelési Intézet bocsátotta rendelkezésünkre.

A kiállításra a belépés díjtalan!

Egészségünk jövője rajtunk múlik!

Egészségünk jövője rajtunk múlik!

Jelzet: MOL XIX-C-13-a-37/0-1988. (Magyar Országos Levéltár Szociális- és Egészségügyi Minisztérium)

***

Felhívás a „Füstmentes gyár” mozgalomhoz való csatlakozásra

FELHÍVÁS

a dohányzás csökkentésének társadalmi programjához kapcsolódva

A Budapest XXII. kerületi PÁVA Ruhagyár az ország első füstmentes gyára csatlakozott az Országos Füstmentes Egyesülethez.

Az egészségmegőrzés társadalmi programja megvalósításáért folytatott együttműködés során

FELHÍVÁSSAL

fordulunk az ország összes gyárához, hogy csatlakozzon a

„FÜSTMENTES GYÁR”

mozgalomhoz.

Jelentkezéseket három kategóriában várjuk:
500 fős létszám alatti gyárak,
500-1000 fő létszámú gyárak,
1000 fő fölötti létszámú gyárak.

A mozgalom résztvevői között az év folyamán komoly díjakkal versenyt is meghirdetünk.

Cím: Országos Füstmentes Egyesület. Budapest, Népköztársaság útja 82. Pf. 8. 1378.

Budapest, 1988. február 11.

Hadar Alfonzné

Illyénné Gyenizse Erzsébet

A Páva Ruhagyár Vöröskereszt
Országos Füstmentes Egyesület Alapszervezet titkára

***

Felhívás a füstmentes mozgalom országos jellegűvé tételére

FELHÍVÁS

a dohányzás csökkentésének társadalmi programjához kapcsolódva

A Magyar Vöröskereszt XXII. kerületi Vezetősége a PÁVA Ruhagyár Vöröskereszt alapszervezetének kezdeményezésére csatlakozott az Országos Füstmentes Egyesülethez, mint jogi személy. Felhívására a XXII. kerületben működő 44 alapszervezet is belépett az Egyesületbe jogi személyként.

Az egészségmegőrzés társadalmi programja megvalósításáért folytatott együttműködés során

FELHÍVÁSSAL

fordulunk a Magyar Vöröskereszt Budapesti Vezetőségéhez és a Magyar Vöröskereszt Országos Vezetőségéhez, hogy ezt az alapvetően közérdekű mozgalmat tegyék országos jellegűvé.

Részvételre három kategóriában van mód:
500 fős létszám alatti gyárak,
500-1000 fő létszámú gyárak,
1000 fő fölötti létszámú gyárak.

A mozgalom résztvevői között az év folyamán komoly díjakkal versenyt is meghirdetünk.

Cím: Országos Füstmentes Egyesület. Budapest, Népköztársaság útja 82. Pf. 8. 1378.

Budapest, 1988. február 11.

Kovács Józsefné
Magyar Vöröskereszt
XXII. kerületi Vezetőségének
titkára

Illyénné Gyenizse Erzsébet
Országos Füstmentes Egyesület

c.

A Füstmentes Egyesület fiaskója

**Illyénné Gyenizse Erzsébet titkár levele Csehák Juditnak, az Országos Egészségvédelmi Tanács elnökének
1988. február 14.**

Országos Füstmentes Egyesület
Budapest, Népköztársaság útja 82.
Pf. 8. 1378

79/1988.

Dr. CSEHÁK JUDIT miniszter elvtársnőnek
Országos Egészségvédelmi Tanács
elnöke

Budapest

Kedves Csehák Elvtársnő!

Tisztelettel tájékoztatjuk arról, hogy a Páva Ruhagyár az ország első füstmentes gyára jogi személyként csatlakozott az Országos Füstmentes Egyesülethez. Az egészségmegőrzés társadalmi programja megvalósításáért folytatott együttműködésünk során a gyár Vöröskereszt Alapszervezetének titkárával felhívással fordultunk az ország összes gyárához, hogy csatlakozzon a „Füstmentes gyár” mozgalomhoz.

A Páva Ruhagyár Vöröskereszt Alapszervezetének kezdeményezésére a Magyar Vöröskereszt XXII. kerületi Vezetősége példaadó szervezésének eredményeként a kerületben 44 alapszervezet is belépett az Egyesületbe jogi személyként. Ezt a közérdekű mozgalmat is országos jellegűvé szeretnénk tenni, ezért a Magyar Vöröskereszt XXII. kerületi Vezetőségének titkárával készítetjük el felhívásunkat.

A XXII. kerületben minden téren sokat tesznek az egészségvédelem céljainak megvalósításáért. 1988. május 2-án tervezik az „Egészségünk jövője rajtunk múlik” című kiállítás megnyitását.

Tájékoztatjuk arról is, hogy az Állami Biztosítóval - jogi személy tagunk - közösen az április 7-i dohányzás elleni világnap alkalmára felhívást tettünk közzé az Országos Korányi TBC és Pulmonológiai Intézet dohányzásról leszoktató országos hálózatának megsegítésére. Meggyőződésem, hogy céljainkat a rászakás megelőzésére csakis úgy tudjuk megvalósítani, ha a leszokáshoz minél nagyobb segítséget kapnak azok a felnőttek, akik közelében kiskorúak vannak: szülők, pedagógusok, stb.

Mindhárom felhívást mellékeljük. A Magyar Televízió illetékesétől ígéretet kaptunk az ebben való közreműködésben. A közeli jövőben együttműködési megállapodást kötünk velük.

Bizunk abban, hogy ezzel is hozzájárulunk a program sikeréhez.

Budapest, 1988. február 14.

Elvtársi üdvözléssel:

Illyénné Gyenizse Erzsébet
titkár

Melléklet: 5 db

***

Csehák Judit, mint az Országos Egészségvédelmi Tanács elnökének levele az Egyesület dohányzásellenes felhívásaival kapcsolatban

Levéltervezet

[Kézírással]
Bemutatva
Csehák e[lv]t[árs]nő
nem kívánja kiadni. Dr. [olvashatatlan aláírás]

Illyésné
Gyenyizse Erzsébet
titkár

Országos Füstmentes Egyesület
Budapest
Pf. 8.
1378

Kedves Illyésné Elvtársnő!

Köszönettel megkaptam február 14-én keltezett levelét és a mellékelt felhívásokat. A levélből örömmel értesültem a füstmentes mozgalom előrehaladásáról. A mellékelt felhívások közül mind a „Füstmentes gyár”, mind pedig a tervezett kiállítás végrehajtási tervével (az utóbbiról még az előkészítő stádiumban részletesebb tájékoztatást is kérnék) egyetértek, azokat szándékukban igen előrevivőknek tartom.

Az Állami Biztosítóval közzétett felhívás (a dohányzásról leszoktató hálózatra vagy a gyűjtéssel kapcsolatban) is tisztességes célt szolgál, azonban igen sajnálatosan egyrészt keresztezi a Hungária Biztosító hozzám már korábban megküldött hasonló április 7-i gyűjtés-tervezetét, másrészt pedig egy olyan, irányításunk alatt dolgozó országos intézet javára tervezett adakozást, ami nem közvetlenül fogja működtetni a leszoktató rendelkezéseket (ezek ugyanis a tanácsokhoz tartoznak) nem támogathatunk. Mivel a tervezetet korábban sem velem, sem az Országos Egészségvédelmi Tanáccsal nem egyeztették, ezért gyors korrekciót és áthidaló megoldást ajánlok.

Kérem, hogy Lóska Szilárd elvtársal, az OET Titkárságának vezetőjével történjen egy gyors kapcsolatfelvétel abban az ügyben, hogy az Állami Biztosító és a Hungária Biztosító április 7-én közös célra: a Rák Alapítvány céljára gyűjtsön, akik egy előre meghatározott arányban hozzá fognak járulni a dohányzás elleni küzdelemhez, illetve a leszoktató rendelkezések működtetéséhez.

[Dátum nélkül.]
Elvtársi üdvözléssel:
(dr. Csehák Judit)
Országos Egészségvédelmi Tanács
elnöke

***

Emlékeztető az 1988. február 25-én a Füstmentes Világnap eseményeivel kapcsolatban folytatott megbeszélésről

Emlékeztető

a FÜSTMENTES VILÁGNAP (1989. április 7.) eseményeivel kapcsolatban 1988. február 25-én folytatott megbeszélésről.

Jelen Deák Andrea, az Állami Biztosító vezérigazgatója, Szász András, az Állami Biztosító ügyvezető igazgatója, Illyésné Gyenyizse Erzsébet, az Országos voltak: Füstmentes Egyesület titkára, Ajkay Zoltán, az OET titkára és Lóska Szilárd, az OET titkárság vezetője.

Az 1989. április 7-i Világnap kapcsán az Országos Füstmentes Egyesület és az Állami Biztosító által a sajtóban is megjelentetett felhívással kapcsolatban tartott egyeztető megbeszélésen megállapodás született arra vonatkozóan, hogy - tekintettel a „Rák ellen az emberért - a holnapért!” alapítvány e napra előkészített és széles körben egyeztetett kezdeményezésére - az Országos Füstmentes Egyesület és az Állami Biztosító további nyilvános közleményt a Rák-alapítvány Vigadóban rendezendő gálaestjéig, illetve a TV-ben történt meghirdetéséig nem jelentet meg.

Ezzel elősegíti, hogy a dohányzás elleni nap magyarországi eseményei koordináltan és az Országos Egészségvédelmi Tanáccsal egyeztetett módon kerüljenek meghirdetésre.

Az áprilisi eseményekkel összefüggő kérdéseken túl az Állami Biztosító és az Országos Egészségvédelmi Tanács együttműködésének kérdéseiről is véleményét cseréltünk, amelynek értelmében az Állami Biztosító részt vállal az egészségmegőrzés társadalmi programjából, amelynek részleteiről a közeljövőben az ÁB és az OET vezetői között megbeszélésre kerül sor.

Az OET által tárgyalt napirendekről az ÁB szervezett formában tájékoztatást kap, és egyben képviselőket jelöl az OET mellett működő állandó bizottságokba.

Az Emlékeztetőt megkapják: Csehák Judit, Deák Andrea, Szász András, Illyésné Gyenyizse Erzsébet, Vitray Tamás, Ajkay Zoltán elvtársak.

1988. II. 26.

(Lóska Szilárd)

Jelzet: MOL XIX-C-13-a-86/M-1988. (Magyar Országos Levéltár Szociális- és Egészségügyi Minisztérium)

Illyésné Gyenyizse Erzsébet levelezése hivatalos szervekkel

a.

Ipper Péter, a Környezetvédelmi és Vízgazdálkodási Minisztérium osztályvezetőjének háritó válaszelevele Illyésné Gyenyizse Erzsébetnek 1988. június 13.

KÖRNYEZETVÉDELMI ÉS VÍZGAZDÁLKODÁSI
MINISZTERIUM

Tájékoztatási Főosztály
TF/531/88.

ILLYÉSNÉ GYENIZSE ERZSÉBET elvtársnő
Országos Füstmentes Egyesület titkára
B u d a p e s t
Pf. 8.
1378

Kedves Illyésné elvtársnő!

Dr. Ábrahám Kálmán minisztériumi államtitkár elvtársához írott levelére illetékességből válaszolok.

Az Országos Füstmentes Egyesület tevékenységéről és célkitűzéseiről összeállított dokumentumokat nagy figyelemmel és örömmel olvastam. Minisztériumunk támogatja az egyesület működését, hiszen az egészség védelme, ezen belül a dohányzás elleni harc - és a környezet védelme között nem lehet fontossági sorrendet meghatározni.

A Környezetvédelmi és Vízgazdálkodási Minisztérium meghatározott feladatkörrel rendelkezik a kormányzati szervek közötti munkamegosztásban. Ennek alapján a KVM nem felelős kormányzati szinten a dohányzás egyértelműen és vitathatatlanul káros hatásainak visszaszorításáért, ezért jogi személyként az Egyesülethez történő csatlakozásunkat nem látom indokoltnak. Ugyanakkor - egyetértve programjukkal - sajátos lehetőségeinkkel kívánjuk céljaikat segíteni. (Pl. a KVM értekezletein egyre jobban terjedő kezdeményezés a dohányzás tilalma.)

Munkatársaink elhelyezésénél fontos szempont a nemdohányzók védelme. Növekszik a füstmentes irodák száma és tekintélye. Minisztériumunk vezetése személyes példamutatásával is szorgalmazza a nemdohányosok érdekeinek védelmét.

A dohányzás elleni tevékenység eredményességét - nézetem szerint - elsősorban nem az adminisztratív tiltásokkal (bár bizonyos esetekben erre is szükség van), hanem a személyiségi jogokat is tiszteletben tartó propagandamunkával érhetjük el. Úgy vélem, hogy munkájukhoz kormányzati szintű támogatást illetékességből a Szociális és Egészségügyi Minisztérium adhat.

Budapest, 1988. június 13.

Elvtársi üdvözzettel:

Ipper Péter
osztályvezető

Jelzet: MOL XIX-C-13-a-1195-1988. (Magyar Országos Levéltár Szociális- és Egészségügyi Minisztérium)

b.

**Illyésné Gyenizse Erzsébet vádaskodó levele dr. Hantos Jánosnak, a Magyar Vöröskereszt elnökének
1988. június 30.**

Országos Füstmentes Egyesület Budapest, Népköztársaság útja 82. Pf. 8. 1378.

269/1988.

Magyar Vöröskereszt
Országos Végrehajtó Bizottsága
Dr. HANTOS JÁNOS Elnök Elvtárs

Budapest V.
Arany János u. 31.

Tájékoztatásul:
Dr. Csehák Judit
Szociális- és egészségügyi miniszter

Tisztelt Hantos Elvtárs!

Hivatkozva Pesti Györgyné elvtársnővel folytatott telefonbeszélgetésünkre megköszönöm jóindulatát és segítő szándékát alapvető közérdeket szolgáló, egészségmegőrzést célzó tevékenységünkhöz.

Sajnálatosan azonban a felső vezető pozitív hozzáállása nem realizálódhat a felületes, elfogadhatatlan ügykezelésű szakapparátus mellett.

Nemcsak az 1987. december 9-én átadott 48/1987. számú, másolatban ide csatolt levelem maradt válasz nélkül a mai napi többszöri telefoni érdeklődésemre, hanem az Önnek ajánlottan feladott, 1988. május 4-én kelt 218/1988. számú levelem is közel két hónapja már.

A hivatkozott decemberi levelet mellékleteivel K. A. egészségnevelő vette át tőlem személyesen. Bár tudott a súlyos dohányfűst allergiámról korábbi beszélgetésünk alapján, mégis (vagy éppen ezért) haladéktalanul cigarettára gyűjtött, amikor a levéllel felkerestem. Többször telefonon kérdeztem őt a válasz felől, mindig azzal lért ki (rázott le), hogy ettől fontosabb dolgaik vannak, sőt nézete szerint a Családi Lapnál is eldobják a tőlük megkapott anyagunkat, mivel nem tulajdonítottak fontosságot az ügynek! Erről beszámoltam a vezetőségi ülésen, és egyetértőleg úgy határoztunk, hogy nem lehet beletörődni egy dohányzó ügyintéző önkényeskedésébe, legyen az egy rangos országos szervezet képviselője is.

Ezért, 1988. február 19-én az Országos Egészségvédelmi Tanács első ülése után személyesen adtam át a kapcsolatot kereső levél hiteles másolatát S. J. osztályvezetőnek, aki nem emlékezett az eredeti, nevére szóló levélre, nem látta még, de megígérte, hogy majd foglalkozik vele a másolat alapján. Azóta is csaknem öt hónap telt el anélkül, hogy válaszra méltott volna. Nyilvánvalóan helyesnek tartja egészségnevelő munkatársnője munkastílusát, módszerét.

1988. május 18-án érkezett az Egyesülethez „illetékességből” a másolatban csatolt, május 9-én kelt, számnélküli levél, K. A.-né ügyintézésében, S. J.-né aláírásával, csatolva B. O. ceglédi lakos 1988. április 21-én kelt levele, amelyen ugyancsak nem volt semmiféle iratkezelési feljegyzés sem. Ez a tény egyértelműen dokumentálja, hogy a Magyar Vöröskereszt Országos Végrehajtó Bizottságának egyik fontos apparátusánál, az Egészségvédelmi és Szociális Osztályon nem tartják be a legelemibb ügyviteli előírásokat, iratkezelési szabályokat. Csakis így fordulhat elő (és fordulhat elő még számtalan esetben) az ismertetett tarthatatlan gyakorlat, ügy-nemintézés. Bizonyosra veszem, hogy nemcsak az OFE-t és szerény személyemet „tüntetik” ki ezzel a semmibevétellel és tüntetik el az iratokat.

Mindezekből következően már nem is okozott számomra túl nagy meglepetést, amikor a Siófokon rendezett „FITT 88” egészségmegőrző 3 napos konferencián a május 15-én este rendezett „ismerkedési est” vacsoráján az Egészségvédelmi és Szociális Osztály két, már megnevezett képviselője asztalától sűrű dohányfűst áramlott szét, a rendezők szándéka szerint füstmentes étteremben. Ugyanis egyetlen hamutartót nem helyeztek el az asztaloknál, mivel a hatalmas előtér és presszó, dohányzást szolgált. Ezért többen elmenekültünk a „füstmentes” étteremből, vacsoránk egy részét feláldozva, nem fogyaszthattuk el. Az ismerkedési est fénypontja volt tehát ez a kulturálatlan, agresszív magatartás, ami közfelháborodást keltve nem öregbítette a patinás Vöröskereszt jó hírnevét! Véleményem szerint ilyen személyek nem biztosíthatják az egészségnevelés komolyságát, hitelét és eredményességét.

Az ilyen és ehhez hasonló hiábavaló fáradozás miatt kénytelen voltam túlerőltetni magam a külső- és belső segítség hiányában, mert meg akartam akadályozni az általam kezdeményezett Egyesület összeomlását. Ezért betegségeim súlyosbodtak, hosszabb ideig kórházban kezelték.

Bízom benne, hogy a tények feltárása nemcsak gyümölcsöző munkakapcsolatunkban realizálódik majd, hanem a szükséges belső szervezeti változásokban is.

Budapest, 1988. június 30.

Elvtársi üdvözzettel:

Illyésné Gyenizse Erzsébet titkár
r[okkant] ny[ug]d[i]jas] ügyvitel szervezési
szaktanácsadó

Jelzet: MOL XIX-C-13-a-1195-1988. (Magyar Országos Levéltár Szociális- és Egészségügyi Minisztérium)

c.

**Illyésné Gyenizse Erzsébet panaszoló levele Csehák Judit egészségügyi miniszternek
1988. július 6.**

Országos Füstmentes Egyesület
Budapest, Népköztársaság útja 82.
Pf. 8. 1378

Budapest, 1988. július 6.

271/1988.

Dr. Csehák Judit
szociális és egészségügyi miniszter
Szociális- és Egészségügyi Minisztérium
Budapest
Arany J. u. 6-8.

Kedves Miniszter Asszony!

Az Egyesületünk célkitűzéseit és tevékenységét az eddigiekben is számunkra megtisztelő érdeklődéssel és elismeréssel méltatta. Ennek alapján szeretnénk kérni szíves véleményét az alábbiakra vonatkozóan:
Példaadó személyiségektől - közéleti emberek, egészségnevelők, pedagógusok, stb. - joggal várhatjuk-e el, hogy ne dohányozzanak a nyilvánosság előtt?

Társadalmi és tömegszervezetek, illetve főhatóságok elháríthatják vagy elhagyhatják-e a megkeresésünkre való válaszadást? Ez esetben ugyanis semmibe vételnek kell tartanunk értékelésüket.

Szíves tájékoztatására megküldjük dr. Hantos János elnök elvtársához írt levelem másolatát. Megengedhetetlennek tartjuk, hogy fontos társadalmi érdeket szolgáló tevékenységünket országos szerv egészségnevelő tisztviselői szándékosan akadályozzák. Feltehetően hasonló méltánytalanság történik más öntevékeny közösséggel is.

A Környezetvédelmi és Vízgazdálkodási Minisztérium másolatban idecsatolt levelében kinyilvánítja, hogy „a KVM nem felelős kormányzati szinten a dohányzás egyértelműen és vitathatatlanul káros hatásainak visszaszorításáért .... munkájukhoz kormányzati szintű támogatást illetékeségből a Szociális és Egészségügyi Minisztérium adhat.”

Ezt megelőzően már kértük dr. Kökény Mihály miniszterhelyettes elvtárs támogatását a 156/1988. számú, 1988. március 19-én kelt és Kiskunhalason ajánlottan feladott levelünkben. Sajnálatosan a mai napig sem érkezett válasz és intézkedés sem történt. Fontosnak és kívánatosnak tartanánk, hogy az állami törvényességi felügyeletet ellátó országos főhatóságnál is létesülne helyi csoportja az Egyesületnek. Ebben kérjük miniszter asszony szíves támogatását.

Jó egészséget és kellemes nyaralást kívánunk.

Üdvözlettel:
Illyésné Gyenizse Erzsébet titkár

Jelzet: MOL XIX-C-13-a-1195-1988. (Magyar Országos Levéltár Szociális- és Egészségügyi Minisztérium)

d.

dr. Ajkay Zoltánnak, az Országos Egészségvédelmi Tanács titkárnak válasza Illyésné Gyenizse Erzsébet Csehák Juditnak küldött levelére

1988. augusztus 5.

Illyésné Gyenizse Erzsébet
Titkár

ORSZÁGOS FÜSTMENTES
EGYESÜLET
Budapest

K e d v e s Gyenizse Elvtársnő!

Dr. Csehák Judit szociális- és egészségügyi miniszternek küldött levelét tájékoztatás céljából megkaptam. Ebben többek között panaszt tesz dr. Kökény Mihály miniszterhelyettesre egy korábbi levelének válasz nélkül való hagyására. A miniszteri titkárság tegnap vett telefonjából kiderült, hogy hasonlóképpen türelmetlen a miniszter asszonyhoz írt levele ügyében.

Mint azt már személyes megbeszélésünkön és egyik korábbi levelemben is jeleztem, a társadalmi egyesületeknek mindenképpen mellőzniük kell a jelenlegi feszített, munkával telített időszakban a főhatóságok túlzott adminisztrációval való terhelését. Az Ön legutóbbi levelében csakúgy, mint a korábbiakban, számos olyan konfliktusról, ingerült levélváltásról és hasonlókról számol be, mely kellő körültekintéssel megelőzhető lett volna.

Az egészségmegőrzés elkötelezett híveinek ebben az időszakban magatartásukkal mindenekelőtt azt kell demonstrálniuk, hogy a lakosok, az együttműködő partnerek egészségmegtartását nem erőszakosan, nem intézkedésekkel, hanem a megértésen alapuló meggyőzéssel és az alternatív lehetőségek biztosításával szeretnénk lehetővé tenni.

Amennyiben levelei nyomán eljárunk volna az Ön által sérelmezett kérdésekben, úgy az egészségvédelem eddig tevékeny szövetségeseit (Magyar Vöröskereszt, Környezetvédelmi- és Vízgazdálkodási Minisztérium, Vértes dr. stb.) veszítettük volna el, nem szólva a hosszadalmas levelezés és egyeztető tárgyalások során elvesztegetett időről.

Leveleivel kapcsolatos további gondomat jelenti, hogy minden egyes alkalommal mellékel néhány példányt az alapító levélből, a belépési nyilatkozatból és a közben kinyomott kiadványokból. Ezekből már valamennyien rendelkezünk egy-egy példánnyal, így a többletek megküldése azt a látszatot keltheti, hogy az egyesület jelentős feleslegekkel rendelkezik a Biztosító és az OENI pénzéből kinyomott anyagokból.

Tájékoztatnom továbbá, hogy megkaptuk a Tanács mellett működő dohányzás elleni küzdelmet irányító bizottságra tett javaslatát. Mint azt a miniszter asszony a Tanács legutóbbi ülésén elmondta, ezt a bizottságot csupán kb. fél év múlva fogjuk beindítani a hypertónia program szervezésével történő időegyeztetés miatt. A bizottság nem állandó jelleggel fog működni, hanem ad hoc feladatokra szerveződik. Személyi összetételére az Operatív Bizottság tesz majd javaslatot és Ön tanácsstagságából kifolyólag ismertetheti véleményét.

Budapest, 1988. augusztus 5.

Üdvözlettel:

Dr. Ajkay Zoltán
Országos Egészségvédelmi Tanács
titkára

Jelzet: MOL XIX-C-13-a-1195-1988. (Magyar Országos Levéltár Szociális- és Egészségügyi Minisztérium)

e.

Dr. Telkes Józsefnek, az Országos Egészségnevelési Intézet megbízott igazgató főorvosának és Illyésné Gyenizse Erzsébet levélváltása az intézményben gomolygó füst miatt, III. Csehák Judit helyreutasító levele

1988. december - 1989. február

313/ é: [19]88. dec. 19.
v: dec. 20.

ORSZÁGOS EGÉSZSÉGNEVELÉSI INTÉZET

Ügyintézőnk: Vági
Levelünk száma: 1176/[19]88.

Illyésné Gyenizse Erzsébet
Titkár
Országos Dohányfüstmentes
Egyesület

Budapest, 1988. december 19.

Tisztelt Asszonyom!

1988. december 17-én a TV-ben elhangzottakkal kapcsolatban, mely szerint: „az OENI értekezletein gomolyog a füst”, kérem segítségét. A mielőbbi és hathatós intézkedés megtétele érdekében szíveskedjék tájékoztatni, hogy hol vagy milyen értekezleten tapasztalta, hogy az ott lévő dohányoznak. Régebben és az igazgatói tanács megalakítása óta is, az épületben csak a kijelölt helyiségekben engedélyezett a dohányzás, az ezt megszegőket felelősségre vonjuk.

Köszönettel:

Dr. Telkes József
mb. igazgató főorvos

Jelzet: MOL XIX-C-13-a-2329/Min.-1988. (Magyar Országos Levéltár Szociális- és Egészségügyi Minisztérium)

***

1988. december 20.
446/1988.

Országos Egészségnevelési Intézet
Dr. TELKES JÓZSEF
mb. igazgató főorvos

Budapest
Népköztársaság útja 82.

A hozzám küldött december 19-én kelt, 1176/88. számú levelét megkaptam. Készségesen rögzítem kérésére mindazt, amit már az elmúlt héten megbeszéltünk Önnel. Ugyanis kértem megértő és pozitív intézkedését a két igazgató kollegája dohányzására vonatkozóan. Sajnálatosan akkor azt a választ kaptam, hogy nincs lehetőség másokat érintő kérdésekben eljárni és korlátozni sem, csak annyiban tegyek észrevételt a jövőben, ha az saját személyére vonatkozik.

Tehát a küldött-közgyűlésünk határozatával már 34 000 tagtársunk álláspontja az, hogy tiltakozunk amiatt, hogy az Országos Egészségnevelési Intézet épületében - ahol hazai és külföldi egészségnevelők, sajtóképviselek folyamatosan megfordulnak, s ahol az Egyesület is helyet kapott - továbbra is kétségesse tegyék az Intézet hitelét a jelenlegi dohányzás miatt.

Személyes tapasztalatom szerint dohányos igazgató kollegái a „teakonyhának” nevezett étkezőhelyiségben tartják a munkaértekezleteiket. Onnan aztán nagy töménységben „gomolyog a füst” az Intézet légtérébe, ami délután elviselhetetlen. Ezt a tényt december 1-től mindenki szóvá teszi, aki felkeresi az Egyesületet. Elfogadhatatlan, hogy étkezőhelyiséget dohányfüsttel telítsenek, megakadályozva ezzel a rendeltetésszerű használatát. A II. emeleti étkezőben korábban egyáltalán nem volt dohányzás, ezért azokat a mellékhelyiségeket használták az Egyesületben dolgozó aktivisták. Most viszont H. Z. többnyire ott tartja több óras munkaértekezleteit, gyötörve ezzel a tiszta levegőhöz szokott intézeti dolgozókat.

Természetesen ilyen körülmények között a dohányzó intézeti dolgozók sem tartják már magukra kötelezőnek a dohányzás előzőleg főigazgatói utasításban történt korlátozását.

Hangsúlyozni kívánom alapvető álláspontunkat: a személyes példamutatásra kötelezett személyiségek felelősségét. Semmiképpen nem lehet hitele annak az egészségnevelőnek, aki az egészségmegőrzés bajnokaként rabja valamelyik szenvedélybetegségnek! Elképesztőnek és megengedhetetlennek tartjuk, hogy az egészségnevelés országos koordinálására hivatott Intézetben gomolyog a dohányfüst, és hogy a nemdohányzó munkatársaik, valamint az egyesületi munkások kénytelenek passzív dohányzóként mindezt elszenvedni. Megjegyezni kívánom, hogy a december 17-i TV Híradóban elhangzott összegezésnek mindössze egy mellékmondata még nagyon is enyhén érzékeltette az Intézetben eluralkodott dohányzást, mert a valóság ettől sokkal rosszabb.

Egyébként Egyesületünk vezetősége semmiképpen nem az Intézet vezetése ellen tiltakozik, hanem az Intézet jó hírére, becsületére szeretnénk vigyázni, hogy szűnjön meg végre a szavak inflációja és a tettek erőtlensége! Ezért is írtuk a Nyílt levelet az Országgyűlésnek, melyet az Egyesületünk küldöttgyűlése egyhangúan, köztük több tagja az Országos Egészségnevelési Tanácsnak, megszavazott. Ugyancsak egyhangú szavazás volt a „Józan Élet” Egészség- és Családvédő Országos Szövetség választmányi ülésén is, ahol szintén nagy egyetértésre és helyeslésre talált a közös Nyílt levelünk.

Az Egyesület eddig csak jót tapasztalt és kapott az Intézet vezetőitől, hiszen elkötelezetten dohányzás elleni beállítottságuk voltak, saját magatartásukkal jó példát mutattak. Ezt várjuk el Önöktől is az egészségmegőrzés társadalmi programja teljesíthetősége érdekében.

Melléklet: 2 db

Tisztelettel:

Illyésné Gyenizse Erzsébet
főtitkár

Tájékoztatásul kapják:
Dr. Csehák Judit miniszter
Németh Miklós miniszterelnök
Dr. Pozsgai Imre államminiszter

Jelzet: MOL XIX-C-13-a-2329/Min.-1988. (Magyar Országos Levéltár Szociális- és Egészségügyi Minisztérium)

***

Dr. Csehák Judit miniszter levele Illyésné Gyenizse Erzsébet főtitkárnak
1989. február 16.

Országos Dohányfüstmentes
Egyesület

Ikt. sz.: 2329/Min/1988.

Illyésné Gyenizse Erzsébet
főtitkár

B u d a p e s t

Kedves Gyenizse Elvtársnő!

1988. december 20-án keltezett levelére és a melléletekre válaszolva csupán elismételni tudom a korábban már leírt és az OET legutóbbi ülésén elmondott véleményemet.

Az egészségvédelmi programért dolgozók körében rendkívül fontos egy olyan egységes szemlélet kialakítása, ami mindenekelőtt a megértésre, az erőszak nélkül történő meggyőzésre apellál. Igen károsnak tartom ezért mindazokat az adminisztratív lépéseket, amelyek különböző vezető szervezetnél és személyiségeknél az ügyünkért sokat tevő, elkötelezett személyeket támadja, sérti.

Budapest, 1989. február 16.

Üdvözlettel:

Dr. Csehák Judit

Jelzet: MOL XIX-C-13-a-2329/Min.-1988. (Magyar Országos Levéltár Szociális- és Egészségügyi Minisztérium)

Levelek az egészségügyi miniszternek

Javaslatok a dohányzás elleni küzdelem elősegítésére

a.

Cs. I. miskolci lakos levele a televízió felhasználására a dohányzás elleni küzdelemben 1987. december 31.

Tisztelt
Miniszter Elvtársnő!

Döbbenetes volt látni és hallgatni Dr. Czeizel Endre 1987. december 27-i előadását, melynek címe

Dohányzás: Tömeggyilkos szenvedély.

Nekem is van fiam, menyem és unokáim is. A fiam és a menyem rendkívül erős dohányosok és igen veszélyes korban vannak, 45-47 évesek.

Nagy nyugtalanságban élünk miattuk, mert mint értelmiségiek, rendkívül túl vannak szakmailag terhelve, a koruk is a legveszélyeztetettebb, és a gyermekekkel is sok anyagi gond van. Végig gondolva az előadását, azon gondolat jutott az eszembe, hogy javaslatot teszek Önnek, kinek lehetősége van arra, hogy a Televízió esti híradójában - 19.30 h. - tartsanak 2 perces előadást 1 éven keresztül a dohányzás végzetes következményeiről. Ezen időpontban általában mindenki otthon van, és a televíziót nézi. Az előadás legyen egy kissé drámai is, egy-egy statisztikai adat is nagyon sokat tud segíteni a gondolkozás elmélyítésében. A családra, és főleg a gyerekekre is milyen kedvező irányú hatást gyakorol, stb.

Nemzetünk-népünk biológiai is súlyos válságban van, a nemzet pusztulása szemünk és tapasztalatunk szerint is végzetes irányt vett. Kodolányi János által megírt Ormánysági [!] állapotokat hozza emlékezetünkbe.

Tenni kell most már azonnal, hatásosan és eredményt hozóan.
Bízom Önben, és kérem, hogy tegye lehetővé javaslatom megvalósítását.

Miskolc, 1987. dec[ember] 31.

Elvtársi tisztelettel
Cs. I.

3527 Miskolc I. [popup title="[...]" format="Default click" activate="click" close text="Kökény Mihály 1988. január 7-én az alábbiakat válaszolta: „Csehák elvtársnő megbízásából köszönöm levelét. Örülünk annak, hogy átérzi a dohányzás elleni küzdelem fontosságát, és azt gondolom, hogy már ebben az évben – az egészségmegőrzés társadalmi programjának keretében – számos állami intézkedés, helyi kezdeményezés is segíteni fog az Ön által „Tömeggyilkos szenvedélynek” nevezett ártalom visszaszorításában. A legfontosabb persze az, hogy a korlátozó intézkedések, a propaganda olyan meggyőződést érleljenek, hogy az emberek környezetükben is észrevegyék, és szóvá tegyék, ha valaki szenvedélyének mások rovására hódol.””]

b.

Gy. L. budapesti lakos javaslatai a dohányzás ellen
1988. január 20.

Dr. Csehák Judit Miniszter Asszony részére

Budapest
Egészségügyi és Szociális Minisztérium

Kedves Miniszter Asszony!

Őszintén üdvözlöm új funkciójában, és mindenekelőtt sikeres működést kívánok.

Tudom, hogy nagy, országos horderejű dolgokat kell megoldania, és nem kívánom sok munkáját tetézni levelemmel, de mégis abban a reményben teszem, hátha valamit segítek vele és végső elhatározásra a VI. kerületben elhangzott beszédének az a mondata késztetett, hogy az állampolgár mondja meg, mit szeretne.

Én tisztább levegőt szeretnék,

ezért a dohányzás problémájával kezdem mondanivalómat. Középszkolai tanár voltam, tehát a kérdést a pedagógia oldaláról közelítem meg. Ha ebben a kérdésben a tolerancia motiválja továbbra is intézkedéseinket csupán, véleményem szerint nem sok eredményt érünk el. Olyan kis mértékben tudjuk befolyásolni - és csak az erős akarattal rendelkező - polgárainkat, hogy a mi életünkben változást nem tudunk elérni, mert az utánunk következő generációk a dohányzók rossz példája nyomán nagyobb mértékben fognak dohányozni, mint elődeik.

Továbbá, ha a TV nyilvánossága előtt egy dohányzó nő ki meri jelenteni, hogy senkinek sincs joga füstmentes levegőt kívánni a munkahelyén, és aki ilyet mégis merészel, azt a dohányzó vezető elbocsájthatja a munkahelyéről „összeférhetetlen” tulajdonsága miatt, továbbá iskolában a pedagógus folyosó ügyelet közben dohányzik - felszólítás ellenére is (azt mondja: ha ő nem gyújthat rá, akkor tíz percen belül gyerekhüssal fog élni). Az orvosok és ápolónők a kórházban pl. szülészetben is dohányoznak. Ilyen példák láttán nem várhatjuk az átlag polgár gondolkodásmódjának megváltozását.

Tehát, nézetem szerint sokkal radikálisabb módszerekkel kellene ezen a téren eredményt kivívni. Nem véletlenül használtam ezt a kifejezést. A dohányzók közvetve vagy közvetlenül nagyon sok ártalmat okoznak a társadalomnak. Szennyezik a levegőt, rossz példát mutatnak a felnövekvő generációnak. Gyenge akaratú emberek, a szenvedély rabjai. Az ilyen emberek más területen is lazább erkölcsi felfogást engednek meg maguknak.

Villamos és autóbussz megállóiban valóságos szemétdombot alakítanak ki az eldobott cigarettavégekkel, végül és elsősorban saját egészségüket is károsítják, nem szólva terhes anyák felelőtlenségéről, akik veszélyeztetik ártatlan magzataikat a nikotin méreggel.

Mi csak kérünk, agítunk és majdnem csak passzív szemlélői vagyunk ennek a jelenségnek. Amerikában és az északi kulturáltabb államokban messze előttünk járnak jó példájukkal.

Javasolom:

- 1.) A dohányárusok árusítsanak zsebben és kézitáskában hordható hamutartót, amit megfelelő helyen és időben kiüríthetnek, és nem az utcán, megállóban dobálják el a cigarettavégeket.
- 2.) Minden doboz cigaretta után legalább 1-2-3 Ft pótdíjat fizessenek addig, amíg az utcán, megállóban, járdán meg nem szűnik az általuk okozott szemetelés.
- 3.) A járművek ajtajánál, a felszállási oldalon látható nagybetűvel írják fel a reklámok mellé vagy helyett a figyelmeztető szöveget. („Ne szemetelj, ne dobd el a cigarettavéget!”)
- 4.) A járművek belsejében színes képeken mutassák be egy dohányzó ember szürke, gyűrött tüdeje mellett egy nem dohányzó színes, egészséges tüdejét a megfelelő szöveggel, mert az egészségügyi múzeumba kevés dohányzó ember jut el.
- 5.) A terhes anyákat ne csak az orvosi rendelőkben figyelmeztessék a dohányzás ártalmaira, veszélyére, hanem mindenütt, járműveken, üzletekben, utcán stb.

Lehet, hogy tapintatlanságnak tűnik a dohányzók szemében a sorozatos figyelmeztetés, felszólítás, de a dohányzó emberek sem tapintatosak, és nem udvariaskodnak. Már az utcán, séta közben is kénytelenek vagyunk az előttünk járó dohányzók kifújtt füstjét eltűrni.

[...]

Végül elnézést kérek, amiért idejét raboltam, de segítő szándék vezérelt. Köszönöm, hogy elolvasta levelem.

Budapest, 1988. január 20.

Tisztelettel:

Gy. L.-né
ny. középiskolai tanár

c.

**M. L.-né budapesti lakos panaszos levele az egészségügyi miniszterhez
1988. január 26.**

Egészségügyi Minisztérium

B u d a p e s t

Mélyen tisztelt Miniszter Asszony!

Újságokban, rádióban, TV-ben, könyvekben olvasom és hallom, hogy a dohányzás milyen ártalmas, ezzel vége is. Magyarországon ezt senki sem veszi komolyan, még talán Önök sem az Egészségügyi Minisztériumban. Példák ezreivel tudom bizonyítani, hogy a dohányosok fittyet hánynak mindenkire, legyen az orvos vagy egészségügyi dolgozó, és füstölnek, mint egy gyárkémény, mindenkor és mindenhol, de azt hiszem, hogy ezt fölösleges volt leírni, hisz erről Ön is tud.

Elnézést kérek e kirohanó levelemért, de felháborít a dohányosok nemtörődomsége és közömbössége a mások egészsége iránt. Nem tudom, hogy Önök miért nem tudnak olyan rendelkezéseket és büntető szankciókat hozni, hogy ezt meg lehessen akadályozni (mert minden látszat arra vall, hogy a propaganda semmit sem használt).

E levelem megírására az késztetett, hogy a leányom most szült a Balassa János Kórházban (Bp. VIII. ker. Vas u. 17.). Megdöbentem és megdöbbenve tapasztaltam, ahol a gyermekágyas mamák vannak és a vele kapcsolatos folyosón, állandó jelleggel vágni lehet a füstöt, hiába van kitéve, hogy tilos a dohányzás, a csecsemőket ezen a füstfelhőn keresztül hozzák, viszik. Miért lehet kórházakba[n] dohányozni?

Utam az I. ker. Tanács Egészségügyi osztályára vitt más ügyben, ott a szobákban olyan füstfelhő volt, hogy szinte a dolgozókat nem lehet felismerni és ebben a füstfelhőbe[n] fogadják az ügyfeleket. Onnan elmentem az I. kerületi Klubba egy ismeretterjesztő előadást meghallgatni, ott a hallgatósághoz viszonyítva egy pár hallgató pőfékelte a füstöt, hogy az előadás meghallgatását félbeszakítva, többedmagunkkal eljöttünk. Ez így megy mindenhol. Szerintem a dohányzás ártalma vetekszik az alkoholizmus ártalmával. Ezért kérem a Miniszter Asszonyt, hogy tegyen valamit ennek az érdekébe, hogy a dohányzókat rászorítsák arra, hogy csakis a kijelölt helyen dohányozzanak. A szabályok megszegőit szigorúan büntessék, mert másképp a rendeleteknek semmi értelme. Miért kell szenvedni és betegnek lenni azoknak, akik nem dohányoznak?, mert az egészségügyi kiadványokba[n] olvastam, hogy a nem dohányzók mások dohányfüstjétől még betegebbek lesznek, mint a dohányosok, akik fúj[ú]ják a füstöt.

Még egyszer elnézést kérek a levelemért, de szörnyűnek érezzük többedmagunkkal ezt a kiszolgáltatottságot a dohányzókkal szemben.

Félek, hogy ez a levél soha sem jut el a Miniszter Asszony kezébe, valamelyik előadónál elakad és az egészből nem lesz semmi, éppen ezért szeretnék választ kapni, hogy eljutott Önhöz e levél. Én is dolgoztam hivatalban és tapasztalatból tudom, hogy sokkal kisebb főnökökhöz sem jutott el a panaszlevél.

Köszönöm, hogy elolvasta leveletem. Válaszát várva

Budapest, 1988. január 26.

tisztelettel:

[popup title="(M. L.-né)
1015 Budapest [...] format="Default click" activate="click" close text="Csehák Judit 1988. február 2-án a következőket válaszolta: „Köszönettel megkaptam levelét, melyet a dohányzással kapcsolatban írt. Sok vonatkozásban egyetérték Önnel és leghívebb szándékunk, hogy felismertessük a már dohányzókkal annak káros következményeit, és biztosítsuk a nem dohányzók védelmét. Jelenleg előkészítés alatt állnak azok a rendelkezések, amelyek e kérdést megnyugtató módon rendezik.”]

d.

**„Szesztől, füsttől undorodó idős ember” névtelen, cím nélküli levele az egészségügyi miniszternek
1988. január 26.**

Budapest, 1988. jan[uar] 26.

Tisztelt Miniszter Asszony!

Dr. Czeizel professzor évek óta hiába beszél a TV-ben és gyözködi az embereket, hogy a cigaretta mennyire ártalmas, az italozást is beleszámítva, hogy fejletlen, koraszülött gyerekek jönnek világra, sok a válás és [a] sok zsír, hús is mennyire ártalmas többek között.

Ha az EÜM minisztere ezt nem semmibe veszi.[!] Nem tiltja meg a leghatározottabban, hogy kórházakban, szanatóriumokban, kísérleti intézetekben, ahol pszichológusok dolgoznak, és füstölnek mindenütt, pedagógusok is, és lehetne sorolni tovább. A Kardiológiai Intézetben vizsgálatra várva, egy szűk folyosón férfiak

pőfékeltek, ahol a szívműtéteket végzik nagy gonddal. De a folyosón nincs tiltva a dohányzás. Tavaly voltam kórházban, hol ki volt írva: Dohányozni tilos!, de egy nővér, a nővérszobában vígan pőfékelte.

1988-ban végre határozottan meg kellene tiltani a fent említett helyeken, és másutt is a dohányzást, legyen az orvos vagy bárki más. Ne legyen[ek] a TV-ben elmondottak pusztába kiáltott szó. Ez az EÜM miniszterének legfőbb feladatai között szerepeljen, ha hivatala magaslátán akar állni, a sok más gondjai közepette.

Szesztől, füsttől undorodó idős ember, aki nem akarja terhelni válaszával sok munkája mellett, ezért nem írja alá a nevét, csak a fenti ügyben rendet szeretne. Eredményes, jó munkát kívánok.

Tisztelettel.

Jelzet: MOL XIX-C-13-a-29-1988. (Magyar Országos Levéltár Szociális- és Egészségügyi Minisztérium)

Címkék:

[dohányzás](#) ^[4]

[Egészségügyi Világszervezet](#) ^[5]

[WHO](#) ^[6]

[Országos Füstmentes Egyesület](#) ^[7]

[„Füstmentes gyár”](#) ^[8]

[„Egy nap dohányzásmentes Magyarország”](#) ^[9]

[Országos Egészségnevelési Intézet](#) ^[10]

Kiadás: 9. évfolyam (2009) 3. szám

Forrás webcím: https://www.archivnet.hu/hetkoznapok/sikertelen_tamadas_a_dohanyzok_ellen.html

Hivatkozások

[1] https://www.archivnet.hu/hetkoznapok/sikertelen_tamadas_a_dohanyzok_ellen.html

[2] https://www.archivnet.hu/.../galeria_pop.php%3Fga_id%3D22

[3] <https://www.archivnet.hu/javascript%3A%20void%280%29%3B>

[4] <https://www.archivnet.hu/cimkek/dohanyzas>

[5] <https://www.archivnet.hu/cimkek/egeszsegugyi-vilagszervezet>

[6] <https://www.archivnet.hu/cimkek/who>

[7] <https://www.archivnet.hu/cimkek/orszagos-fustmentes-egyesulet>

[8] <https://www.archivnet.hu/cimkek/fustmentes-gyar>

[9] <https://www.archivnet.hu/cimkek/egy-nap-dohanyzasmentes-magyarorszag>

[10] <https://www.archivnet.hu/cimkek/orszagos-egeszsegnevelesi-intezet>